

Ίδρυμα Λαμπράκη

Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μια πρόκληση για το μέλλον

Οδηγός για τους εκπαιδευτικούς

“

...αυτές
οι μέρες θα
περάσουν.
Θα γίνουν
ιστορία!

”

Συγγραφή: Ιωάννα Ζ. Ντίνου

Αθήνα
Ιούνιος 2021

**Επιδημίες -
Πανδημίες:
Παρελθόν, Παρόν
και Μέλλον**

Ηλίας Δ. Κούβελας

*Ομότιμος Καθηγητής, Ιατρικής
Σχολής Πανεπιστημίου Πατρών*

*...Αλλά πουθενά δεν εμνημονεύετο λοιμώδης νόσος
τοιαύτης εκτάσεως, ούτε φθορά ανθρώπων τόσο
μεγάλη. Διότι ούτε ιατροί, οι οποίοι, αγνοούντες την
φύσιν της ασθενείας, επεχείρουν δια πρώτην φοράν
να την θεραπεύσουν, ἀλλ' απέθνησκαν οι ίδιοι μάλλον,
καθόσον και περισσότερον ήρχοντο εις επαφήν με
αυτήν, ούτε ἄλλη καμμία ἀνθρωπίνη τέχνη πδύνατο
να βοηθήσῃ...*

*Θουκυδίδης, Ιστορία του Πελοποννησιακού
Πολέμου 2.47-55
(Μετ. Ελευθερίου Βενιζέλου)*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περιεχόμενα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	3
«Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μία πρόκληση για το μέλλον»	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
1 ^ο Εργαστήριο: «Δέκα χιλιάδες χρόνια υγείας και αρρώστιας: Οι πανδημίες στην διάρκεια του χρόνου»	10
2 ^ο Εργαστήριο: «Εμβόλια και αντιεμβολιαστικό κίνημα»	13
3 ^ο Εργαστήριο: «Το αντιεμβολιαστικό κίνημα και οι θεωρίες συνωμοσίας»	21
4 ^ο Εργαστήριο: «Θεωρίες συνωμοσίας εμβολιασμός και προσωπικά δεδομένα»	23
5 ^ο Εργαστήριο: «Πανδημία και Διλήμματα επικοινωνίας κινδύνου»	26
6 ^ο Εργαστήριο «Ο εμβολιασμός εναντίον του Covid-19: - Πολλαπλά κοινωνικά ζητήματα».....	30
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	41
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	41

«Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μία πρόκληση για το μέλλον»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο πλαίσιο της «Πρωτοβουλίας 1821-2021» διοργανώθηκε ένα διεθνές διεπιστημονικό συμπόσιο με θέμα «Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μία πρόκληση για το μέλλον», στο πλαίσιο των επετειακών δράσεων για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης.

Το Ίδρυμα Λαμπράκη, το οποίο εξειδικεύεται σε θέματα παιδείας, ανέλαβε να μεταφέρει το επιστημονικό περιεχόμενο του συνεδρίου σε μαθητές και μαθήτριες της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο της «Πρωτοβουλίας 1821-2021» διοργανώθηκε διεθνές διεπιστημονικό συμπόσιο με θέμα «Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μία πρόκληση για το μέλλον», στο πλαίσιο των επετειακών δράσεων για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης.

Η εμπειρία της πανδημίας αποτελεί ουσιαστικά την πρώτη μεγάλη ανατροπή στη ζωή των παιδιών, τα οποία δεν είχαν την ευκαιρία να την αξιοποιήσουν μαθησιακά, αφού το σχολικό τους βίωμα από τον περασμένο Μάρτιο μέχρι σήμερα εστιάζει στην διαχείριση της διδακτέας ύλης μέσα σε έκτακτες συνθήκες

Το προτεινόμενο Εργαστήριο Νέων Δεξιοτήτων προσεγγίζει παιδαγωγικά τις θεματικές του συμποσίου εστιάζοντας κυρίως στην ενότητα Υγεία (σύμφωνα με την προτεινόμενη θεματολογία των εργαστηρίων Νέων Δεξιοτήτων), συνεξετάζοντας και την Ιστορική και Κοινωνική διάσταση ώστε να τεθεί στη διάθεση των εκπαιδευτικών των τριών τάξεων του Γυμνασίου, οι οποίοι με την απαραίτητη συμβουλευτική υποστήριξη θα το εισηγηθούν στους μαθητές τους/τριες τους καλώντας τους να ερευνήσουν, να συζητήσουν, να διαπραγματευτούν και να τοποθετηθούν στα βασικότερα ζητήματα του συμποσίου που αφορούν στη διατήρηση και προαγωγή της υγείας(ιστορική προσέγγιση των πανδημιών, εμβόλια, αντιεμβολιαστικό κίνημα, ψευδείς ειδήσεις, ψυχική υγεία, επικοινωνία κινδύνου και ηθικά διλήμματα, εμβολιασμός και προσωπικά δεδομένα). Καθώς το υλικό αυτό θα αξιοποιηθεί κατά την ερχόμενη σχολική χρονιά, η πανδημία θα λειτουργήσει ως αφορμή για τη διαπραγμάτευση της «ανατροπής», η οποία μπορεί να έχει διαφορετικά πρόσωπα και την οποία οι νέοι και οι νέες θα πρέπει να μάθουν να περιμένουν, και φυσικά να τη διαχειρίζονται όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται σαν άτομα, αλλά και σαν μέλη μιας κοινωνίας.

Το Το προτεινόμενο υλικό εντάσσεται στην ενότητα **ΥΓΕΙΑ** ως πλέον κατάλληλη σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση των Εργαστηρίων Νέων Δεξιοτήτων και ειδικότερα: - Αυτομέριμνα, (Πανδημίες, εμβόλια, αντιεμβολιαστικό κίνημα, ψευδείς ειδήσεις, θεωρίες συνωμοσίας), Ψυχική και Συναισθηματική Υγεία (αποφόρτιση από τα εκτεταμένα περιοριστικά μέτρα την πλανητική απειλή του Covid-19 . **Προστασία του περιβάλλοντος:** Παράλληλα οι μαθητές/τριες αποκτούν μια εποπτική και σύνθετη εικόνα των αλληλοσυνδεόμενων, αλληλεξαρτώμενων και αλληλοεπιδρώντων πεδίων δράσης του ανθρώπου (περιβάλλον, καταστροφή της βιοποικιλότητας, κλιματική αλλαγή όπως αναδεικνύονται από την εμφάνιση και εξάπλωση μέχρι πανδημίας του covid-19.

Τα εργαστήρια σχεδιάστηκαν με βάση τις αρχές της Ομαδοσυνεργατικής, Μάθησης. Ο/η εκπαιδευτικός δρα ως διευκολυντής/τρια της μάθησης. Ταυτόχρονα, μέσω της

διαδραστικότητας προάγονται δεξιότητες όπως η κατανόηση, η ανάπτυξη σύνθετης σκέψης, διατύπωση, επιχειρηματολογία και αλλαγή στάσης και συμπεριφοράς.

Συνοψίζοντας:

- Εισάγει την ομαδοσυνεργατική μέθοδο απόκτησης της γνώσης.
- Απαιτεί την αυτενέργεια των μαθητών και μαθητριών αλλά και τη συνεργασία στο πλαίσιο μικρής ομάδας.
- Παρακινεί τους μαθητές/-τριες να αξιοποιούν πηγές πληροφόρησης, εκτός από τις προτεινόμενες αφού πρώτα ελέγξουν την αξιοπιστία τους.
- Αξιοποιεί εποπτικά μέσα διδασκαλίας
- Το εκπαιδευτικό υλικό ενσωματώνει ψηφιακές δεξιότητες και εργαλεία στην εκπαιδευτική πρακτική. Χάρη στις (ΤΠΕ) το υλικό είναι προσβάσιμο και αξιοποιήσιμο δια ζώσης και σε εξ αποστάσεως διδασκαλία (σύγχρονη ή ασύγχρονη) .

Το πρόγραμμα στηρίζεται σε συγκεκριμένες διδακτικές ενέργειες του/της εκπαιδευτικού, ως αφορμή έχουν μια επιλεγμένη επιστημονική ομιλία και ακολουθεί η ομαδοσυνεργατική εργασία των μαθητών/-τριών, με την υλοποίηση των δραστηριοτήτων από τους μαθητές/-τριες, την ανταλλαγή πληροφοριών, την κριτική αποτίμηση της εργασίας, την ανατροφοδότηση, τις προεκτάσεις, τον αναστοχασμό και την διαμορφωτική αυτοαξιολόγηση μετά από κάθε εργαστήριο.

Το προτεινόμενο σχέδιο λαμβάνοντας υπόψη τα ηλικιακά και μαθησιακά χαρακτηριστικά των μαθητών/μαθητριών, καθώς και τις επικρατούσες συνθήκες στη σχολική τάξη/μονάδα και στο ευρύτερο οικογενειακό/κοινωνικό περιβάλλον των μαθητών/μαθητριών, επιλέγει και αξιοποιεί τις μεθόδους διδασκαλίας, μάθησης, επικοινωνίας και συνεργασίας που κρίνει κατάλληλες και σκόπιμες για τις ανάγκες των μαθητών/μαθητριών του.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει διαφορετικές δραστηριότητες που υλοποιούνται με ποικίλα μέσα (οπτικοακουστικά, γραπτά και ενεργό συμμετοχή) ώστε να σέβεται την διαφορετικότητα στο μαθησιακό στυλ του/ της κάθε μαθητή/ μαθήτριας, και επιτρέπει στον καθένα να χρησιμοποιεί τις δικές του μαθησιακές διαδρομές, τους δικούς του τρόπους και στρατηγικές κατάκτησης της γνώσης και της απόκτησης δεξιοτήτων, τη δική του ιδιαίτερη «νοημοσύνη», πέρα από την γλωσσική και την λογικομαθηματική.

Το πρόγραμμα στοχεύει στους κατά Gardner μαθησιακούς τύπους νοημοσύνης: οπτικό-χωρικό, κιναισθητικό, φυσιοκρατικό, διαπροσωπικό και ενδοπροσωπικό χωρίς να αποκλείει και τον μουσικό.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί με σεβασμό στην διαφορετικότητα, στις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σέβεται μαθητές με κινητική αναπηρία, μαθητές και μαθήτριες από διαφορετικά πολιτισμικά, θρησκευτικά και οικονομικά περιβάλλοντα και εστιάζει στην δίκαιη και ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή στη μάθηση για όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως φύλου, ικανοτήτων, ειδικών αναγκών, φυλής, θρησκείας, σεξουαλικότητας, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης ή άλλης διαφοράς.

Ακολουθήσαμε συμπεριληπτική γλώσσα δηλαδή κανόνες γλωσσικής συμπεριφοράς σχετικά με τον νέο κορωνοϊό (covid-19) σύμφωνα με τον οδηγό ο οποίος δημιουργήθηκε από την UNICEF, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ) και τη Διεθνή Ομοσπονδία Συλλόγων Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου (IFRC) καθώς η τρέχουσα έκρηξη του κορωνοϊού έχει προκαλέσει κοινωνικό στίγμα και συμπεριφορές διάκρισης εις βάρος ανθρώπων με συγκεκριμένη εθνική καταγωγή, καθώς και όσων θεωρείται ότι έχουν έρθει σε επαφή με τον ιό.

Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να εργαστούν σε μικρές ομάδες των δύο έως πέντε ατόμων εφόσον η διδασκαλία γίνεται δια ζώσης και τα υγειονομικά πρωτόκολλα το επιτρέπουν, εάν υπάρχει μαθητής/-τρια με προβλήματα αναπηρίας θα το παρακολουθήσει όπως ακριβώς και τα υπόλοιπα μαθήματά του/της με τις κατάλληλες διαρρυθμίσεις στην αίθουσα διδασκαλίας που ήδη έχουν προβλεφθεί για την φοίτησή του/της στο Σχολείο.

A. Γενικός στόχος του προγράμματος

Δεξιότητες μάθησης 21ου αιώνα (4cs)

(Κριτική σκέψη, Επικοινωνία, Συνεργασία, Δημιουργικότητα)

Ψηφιακή μάθηση 21ου αιώνα (4cs σε ψηφιακό περιβάλλον)

(Ψηφιακή επικοινωνία, Ψηφιακή συνεργασία, Ψηφιακή δημιουργικότητα, Ψηφιακή κριτική σκέψη, Συνδυαστικές δεξιότητες ψηφιακής τεχνολογίας, επικοινωνίας και συνεργασίας)

Στόχος μας είναι να αποκτήσουν οι μαθητές/-τριες μια εποπτική και σύνθετη εικόνα των αλληλοσυνδεόμενων, αλληλεξαρτώμενων και αλληλοεπιδρώντων πεδίων δράσης του ανθρώπου, όπως αναδεικνύονται από την εμφάνιση και εξάπλωση της πανδημίας του covid-19.

Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού προγράμματος ακολουθεί τον σχεδιασμό του διεπιστημονικού συνεδρίου και σκοπεύει στη συνομιλία του παρελθόντος με τα προβλήματα του παρόντος και τις προοπτικές του μέλλοντος. Ο Covid-19 αποτελεί μια ακόμη εκδήλωση των επιδημιών, με τις οποίες έχουν διασταυρωθεί οι κοινωνίες στην ιστορική τους διαδρομή. Είναι ένα ζήτημα που άγγιξε και αγγίζει θεμελιώδη θέματα σε διαφορετικές χρονικότητες: την ιδιωτική και τη δημόσια στάση απέναντι στην ασθένεια και τον θάνατο, την αλληλεγγύη και τον ανθρωπισμό, τον ρόλο και τα όρια της επιστήμης, της έρευνας και της τεχνολογίας, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη, ενώ ταυτόχρονα θέτει επιτακτική την ανάγκη σχεδιασμού και πολιτικών αντιμετώπισης των πανδημιών στο παρόν και στο μέλλον.

B. Ειδικοί στόχοι

A. Γνώσεις

- Ιστορικές γνώσεις, οι επιδημίες στην ιστορία: να γνωρίσουν το πρόβλημα της πανδημίας Covid-19 και το ιστορικό των πανδημιών στη σύγχρονη ιστορία της ανθρωπότητας.
- Γεωγραφικές γνώσεις
- Γνώσεις βιολογίας ιοί, βακτήρια, μόλυνση, επιδημία, πανδημία
- Γνώσεις σχετικά με τα εμβόλια, την αναγκαιότητα, το αντιεμβολιαστικό κίνημα
- Γνώσεις σχετικές με την διαχρονικότητα των δεισιδαιμονιών στις πανδημίες
- Να πληροφορηθούν σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων σχετικά με τον εμβολιασμό και τις ιχνηλατήσεις
- Να συνδέσουν ιστορικά τις πανδημίες και την Ψυχική Υγεία
- Να γνωρίσουν τις επιπτώσεις του Covid-19 στα παιδιά και στους έφηβους και να κατανοήσουν ότι ιστορικά οι πανδημίες έχουν νικηθεί ώστε να αναπτύξουν αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης στην επιστήμη.
- Να γνωρίσουν την δυνατότητα πρόληψης αλλά και θεραπευτικής αντιμετώπισης ψυχικών διαταραχών στην πανδημία του Covid-19.

B. Δεξιότητες

- Να ερμηνεύουν, να συγκρίνουν και να κατανοούν τα βαθύτερα αίτια που προκαλούν τις πανδημίες.
- Να μπορούν να συνδυάζουν διαφορετικά στοιχεία και δεδομένα για την εξαγωγή συμπερασμάτων
- Να αναζητούν και να συσχετίζουν δεδομένα σε πολυμεσικά περιβάλλοντα
- Να αξιοποιούν τον Η/Υ στη μαθησιακή διαδικασία
- Να σχεδιάζουν το μέλλον λαμβάνοντας υπόψη σημερινά δεδομένα και γεγονότα
- Να προσεγγίζουν κριτικά καταστάσεις, δεδομένα, αποφάσεις
- Να χρησιμοποιούν με ευχέρεια διαδικτυακά εργαλεία και εφαρμογές
- Να αναστοχαστούν σχετικά με τα διλήμματα επικοινωνίας κινδύνου σε μια μεγάλη πανδημία όπως αυτή του κορονοϊού

Γ. Στάσεις

- Να αναπτύξουν θετική στάση ως προς την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας για να αποφευχθούν μελλοντικές πανδημίες
- Να αναπτύξουν θετική στάση ως προς την διερευνητική μάθηση και να εμπιστεύονται την επιστήμη
- Να εκτιμήσουν αξίες που προάγουν την υγεία και το περιβάλλον.
- Να μπορούν να συνεργάζονται αποτελεσματικά στο πλαίσιο της ομάδας
- Να μάθουν να ελέγχουν τις πηγές πληροφόρησής τους και να ελέγχουν τις ψευδείς ειδήσεις
- Να κατανοήσουν ότι ο κόσμος στον οποίο ζουν είναι αποτέλεσμα μιας εξελικτικής πορείας, με υποκείμενα δράσης τους ανθρώπους.
- Να καταστούν ικανοί, μέσα από τη γνώση του παρελθόντος, να κατανοήσουν το παρόν, να στοχαστούν για τα προβλήματά του και να προγραμματίσουν υπεύθυνα το μέλλον τους.
- Να συνειδητοποιήσουν την προσωπική τους ευθύνη για την πορεία της κοινωνίας στην οποία ζουν.
- Να δουν τον Covid 19 ως διεθνή προοπτική για τον πλανήτη και την ανθρώπινη υγεία και να οραματιστούν ένα καλύτερο μέλλον διδασκόμενοι από το παρελθόν.

ΒΑΘΜΙΑΔΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ: Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα απευθύνεται σε μαθητές και μαθήτριες Γυμνασίου όλων των τύπων Σχολείων και είναι συμβατό με τις αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής:

Σύνδεση με τα προγράμματα σπουδών:

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνάδει με τα προγράμματα σπουδών. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

Γεωγραφία	Οι επιδημίες, οι πανδημίες, τα εμβόλια τοποθετούνται στον παγκόσμιο χάρτη
Βιολογία	Ασθένειες: συσχέτιση μεταδιδόμενων ασθενειών με τους παθογόνους μικροοργανισμούς, τρόποι μετάδοσης μολυσματικών ασθενειών, αμυντικοί μηχανισμοί του ανθρώπινου οργανισμού, ο ρόλος των αντισωμάτων, η χρησιμότητα των εμβολίων και των ορών. Βασικές αρχές ανοσίας, ο ρόλος των εμβολίων και των ορών στην αντιμετώπιση των μεταδιδόμενων ασθενειών.
Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή	Προστασία της υγείας-Αγωγή Υγείας
Ιστορία	Λοιμοί
Λογοτεχνία	Κείμενα λογοτεχνίας για τις επιδημίες και πανδημίες που έπληξαν την Ελλάδα και τον κόσμο
Πληροφορική	Το πρόγραμμα αξιοποιεί διαδικτυακό εργαλεία και προάγει τον ψηφιακό γραμματισμό
Ξένες Γλώσσες	Για μελέτη πηγών

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (σύνδεση πανδημιών με καταστροφή της βιοποικιλότητας και κλιματική αλλαγή)

Αγωγή Υγείας (κανόνες υγιεινής, μέτρα πρόληψης)

Περιγραφή υλοποίησης

Το ομαδοσυνεργατικό και μαθητοκεντρικό πρόγραμμα ακολουθεί τα εξής στάδια:

Διερεύνηση προϋπάρχουσας γνώσης

Αποτύπωση εμπειριών-μοίρασμα εμπειριών

Επιλογή και θέαση της επιλεγμένης ομιλίας ή ανάγνωση από το έντυπο με τις περιλήψεις των ομιλιών.

Επεξεργασία των πληροφοριών με διδακτικές τεχνικές τυπικής μη τυπικής μάθησης οι οποίες αναφέρονται αναλυτικά στην περιγραφή της πρότασης.

Παρουσίαση από τους μαθητές/-τριες

Προεκτάσεις (άντληση πληροφοριών από το Padlet που δημιουργήθηκε ειδικά για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή από άλλες πηγές που θα βρουν οι μαθητές/-τριες και οι εκπαιδευτικοί)

Ανατροφοδότηση

Ο στόχος μας είναι να βοηθήσουμε τους εκπαιδευτικούς να διαμορφώσουν ένα πολυμεσικό διαδραστικό και ενδιαφέρον περιβάλλον μάθησης, δίνοντας την δυνατότητα να αξιοποιήσουν

τις δεξιότητες, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε μαθητή/-τριας, σύμφωνα με τις πραγματικές τους ανάγκες, με κύριο στόχο να παραγάγουμε μορφοπαιδαγωγικό έργο.

Εξυπακούεται ότι κάθε εκπαιδευτικός θα κάνει τις επιλογές του και θα προσαρμόσει τις δραστηριότητες ανάλογα με την τάξη του. Μπορεί να επιλέξει τις δραστηριότητες που θεωρεί σημαντικές και να τις δώσει για επεξεργασία σε όλους τους μαθητές/-τριες ή μπορεί να δώσει σε κάθε ομάδα διαφορετική δραστηριότητα

Πριν από κάθε δραστηριότητα ο / η εκπαιδευτικός φροντίζει για την προετοιμασία της αίθουσας (στον χρόνο του διαλείμματος) διάταξη καθισμάτων και θρανίων για εργασία σε μικρές ομάδες. Διαδραστικός πίνακας ή υπολογιστής και προβολέας είναι απαραίτητα.

Επίσης η σύνδεση στο διαδίκτυο είναι απαραίτητη αν και μερικές δραστηριότητες μπορούν να υλοποιηθούν και από αποθηκευμένα αρχεία.

Εκπαιδευτικό λογισμικό:

Επιλέγεται να χρησιμοποιηθεί το λογισμικό Padlet

<https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhmg8mj76>

- Είναι εύκολα αξιοποιήσιμο (απλό στην χρήση)
- Το αξιοποιούμε και ως αποθετήριο των εργασιών των μαθητών
- Είναι διαδραστικό (μπορούν να αναρτήσουν όλοι οι μαθητές και μαθήτριες στους οποίους ο εκπαιδευτικός έχει δώσει πρόσβαση).
- Αποθηκεύεται ως αρχείο PDF
- Επιτρέπει τον διαρκή εμπλουτισμό με νέα δεδομένα
- Είναι ομαδοσυνεργατικό και αλληλεπιδραστικό .
- Επιτρέπει στον/στην εκπαιδευτικό εποπτεία των αναρτήσεων
- Παρέχεται δωρεάν, διαδικτυακά

Υλικά: Υπολογιστής, προβολέας, διαδραστικός πίνακας, χαρτιά, σημειωματάρια, χαρτί του μέτρου, post-it σε διαφορετικά χρώματα, φωτοτυπίες από τις φωτογραφίες όπου χρειάζεται, φάκελοι να τοποθετηθούν μέσα

1^ο Εργαστήριο: «Δέκα χιλιάδες χρόνια υγείας και αρρώστιας: Οι πανδημίες στην διάρκεια του χρόνου»

Βήμα 1^ο : «Δέκα χιλιάδες χρόνια υγείας και αρρώστιας: Οι πανδημίες στην διάρκεια του χρόνου»

Πλαίσιο: Εισαγωγή – Γνωριμία με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Ο/η εκπαιδευτικός αφιερώνει λίγα λεπτά να εξηγήσει ότι στο πλαίσιο της «Πρωτοβουλίας 1821-2021» διοργανώθηκε διεθνές διεπιστημονικό συμπόσιο με θέμα «Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μία πρόκληση για το μέλλον», στο πλαίσιο των επετειακών δράσεων για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης. Οι επιστημονικές αυτές ομιλίες αποτελούν την πηγή αυτού το εκπαιδευτικού προγράμματος.

Βήμα 2ο: Ανίχνευση προϋπάρχουσας γνώσης

Ο/η εκπαιδευτικός ανοίγει την συζήτηση διερευνώντας εάν οι μαθητές και οι μαθήτριες γνωρίζουν λοιμώδη νοσήματα που αποτέλεσαν πρόβλημα στις λεγόμενες ανεπτυγμένες χώρες τον 20ο αιώνα πλην της γρίπης και του κορονοϊού. Επίσης ζητάει από τους μαθητές και τις μαθήτριες να κατονομάσουν μερικές από αυτές που γνωρίζουν και αν μπορούν να φανταστούν τους παράγοντες που συνέβαλαν ουσιαστικά στη μετάδοσή τους. Στόχος της δραστηριότητας είναι το κέντρισμα του ενδιαφέροντος των μαθητών και των μαθητριών και η δημιουργία γέφυρας μεταξύ παλαιάς και νέας γνώσης

Βήμα 3ο: Συζητώντας για την ιστορία των επιδημιών στην τάξη:

Αφόρμηση:

α. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να παρακολουθήσουν την διάλεξη του καθηγητή John R. McNeil <https://youtu.be/nO3hOtzNmJE>

β. Ο/η εκπαιδευτικός τους δίνει το απόσπασμα από το βιβλίο του William H. Mc Neil Λαοί και Επιδημίες (σελ. 36-37)¹

Υλοποίηση: Ο εκπαιδευτικός στη συνέχεια ζητά από τους μαθητές/-τριες ανά ομάδες να απαντήσουν στις παρακάτω ερωτήσεις. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να απαντήσει 1 ή 2 ερωτήσεις. Οι απαντήσεις δίνονται από εκπρόσωπο της Ομάδας στην Ολομέλεια. (10')

1. Γιατί σύμφωνα με όσα ακούσαμε και με το απόσπασμα που διαβάσαμε οι κοινωνίες των ανθρώπων δεν βίωσαν μεγάλες επιδημίες μέχρι το 12000 π.Χ.;
2. Πώς η μετάβαση στις αγροτικές κοινωνίες επηρέασε την εμφάνιση των πρώτων επιδημιών;
3. Τι συνέβη όταν οι πρώτες πόλεις όπως η Ρώμη και η Chang'an στην Κίνα έφτασαν τις 250.000 κατοίκους;
4. Ποιες ήταν οι συνέπειες της δημιουργίας παγκόσμιου δικτύου πόλεων όλων των ηπείρων από τον 16ο αιώνα και μετά;
5. Μπορείτε να περιγράψετε τις ομοιότητες των κοινωνιών των νυχτερίδων με τις κοινωνίες των ανθρώπων και πως αυτές συνδέονται μεταξύ τους
6. Ποια χαρακτηρίζει ο ομιλητής ως χρυσή εποχή της υγείας και γιατί κινδυνεύει να φτάσει στο τέλος της;
7. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του καθηγητή τι θα συμβεί στο μέλλον;

Προτού εξελιχθούν πλήρως οι ανθρώπινοι πληθυσμοί πρέπει να υποθέσουμε ότι όπως και τα υπόλοιπα ζώα οι πρόγονοί μας ήταν ενταγμένοι σε μία σύνθετη αυτορρυθμιζόμενη οικολογική ισορροπία. Η πιο εμφανής πτυχή αυτής της ισορροπίας ήταν η τροφική αλυσίδα: οι προπάτορές μας έτρωγαν ορισμένα είδη και με τη σειρά τους τρώγονταν από άλλα. Πέρα από αυτές τις αναπόφευκτες σχέσεις μεταξύ μεγάλων οργανισμών, πρέπει να υποθέσουμε ότι μικροσκοπικά και συχνά αόρατα παράσιτα αναζητούσαν την τροφή τους μέσα στο σώμα των προγόνων μας και αποτελούσαν σημαντικό παράγοντα εξισορρόπησης ολόκληρου του βιοτικού συστήματος στο οποίο υπαγόταν το ανθρώπινο είδος [...] Τι σημαίνει άραγε αυτό, ότι οι προανθρώπινοι και πρωτανθρώπινοι πρόγονοί μας ήταν μονίμως άρρωστοι; Μάλλον όχι εφόσον τα είδη τροπικών παρασίτων αργούν χαρακτηριστικά να γίνουν απειλητικά όπως εξίσου αργά υποχωρούν. Μπορούμε ασφαλώς να υποθέσουμε ότι πριν από εκατομμύρια χρόνια προτού αρχίσουν οι άνθρωποι να μεταβάλλουν το οικολογικό πλαίσιο των τροπικών δασών της υφελίου η ισορροπία ανάμεσα σε τρώγοντες και τρωγόμενους οργανισμούς ήταν σταθερή ή περίπου σταθερή για μακρές χρονικές περιόδους.

Για τον/την εκπαιδευτικό

Σημ. Οι ερωτήσεις που αφορούν εξειδικευμένη γνώση έχουν τις απαντήσεις στις ομιλίες που πρέπει να ακούσουν.

1. Κατά τον καθηγητή McNeil οι ανθρώπινες κοινωνίες στο μακρινό παρελθόν, λόγω του μικρού τους αριθμού (50- 75 ατόμων) δεν μπορούσαν να συντηρήσουν επιδημίες.

¹ McNeil, William. *Λαοί και Πανδημίες*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2021.

2. Μετά από την πρώτη μετάβαση στην αγροτική ζωή οι κοινωνίες έγιναν πολυπληθείς και λιγότερο κινητικές. Παράλληλα διατηρούσαν και οικόσιτα ζωά με αποτέλεσμα μεγαλύτερες ευκαιρίες για ζωνόσους και για αναπαραγωγή και ποικιλομορφία ανθρώπινων ιών
3. Άρχισαν να αναπτύσσουν ανθρώπινες νόσους όπως η ιλαρά γιατί για να διατηρηθεί σε κυκλοφορία ο ιός της, απαιτεί περίπου 250.000 ανθρώπους για τους λόγους αυτούς θεωρούμε ότι η ιλαρά αναδύθηκε ως ανθρώπινη νόσος όταν οι πρώτες πόλεις έφταναν σε αυτό το μέγεθος όπως η Chang'an στην Κίνα και η Ρώμη αργότερα.
4. Το παγκόσμιο δίκτυο πόλεων όλων των ηπείρων από το 16ο αιώνα και μετά προκάλεσε τον αφανισμό του 60 έως 90 τα εκατό των αυτόχθονων πληθυσμών σε Αμερική Σιβηρία και Αυστραλία από λοιμώδεις νόσους .
5. Οι κοινωνίες που ζούμε μοιάζουν με κοινωνίες νυχτερίδων: Ζούμε σε πυκνοκατοικημένες πόλεις διασυνδεδεμένες αεροπορικά που μοιάζουν με αποικίες νυχτερίδων. Μεγάλοι πληθυσμοί νυχτερίδων ευνοούν την εμφάνιση μεταλλάξεων προσαρμοσμένων στις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπινων κοινωνιών
6. Κατά τον ομιλητή από το 1950 έως το 2020, χάρη στα αντιβιοτικά και στα εμβόλια το προσδόκιμο ζωής παγκοσμίως βρίσκεται στα 73 χρόνια. την περίοδο αυτή χαρακτηρίζει ως χρυσή εποχή της υγείας.
7. Ο καθηγητής κάνει υποθέσεις σχετικά με το μέλλον: περισσότεροι ιοί θα περνούν σε άλλα είδη και θα προκαλούν ζωνόσους. Πιθανότατα θα δούμε περισσότερες ζωνόσους με την παγκοσμιοποίηση και τα αεροπορικά ταξίδια που θα ανακάμψουν, μαζί με ευκαιρίες για νέες πανδημίες. Ταυτόχρονα όμως θα δούμε προόδους σε εμβόλια και επιστήμη. Έτσι ο ανταγωνισμός ανάμεσα στην Ιατρική έρευνα και στην εξέλιξη των παθογόνων θα συνεχιστεί.

Βήμα 4ο: Οι πανδημίες στο χρόνο: όλα στον κόσμο αλλάζουνε και όλα τα ίδια μένουν;

Ο/η /η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/-τριες σε ομάδες να ερευνήσουν και άλλες πανδημίες που ξέσπασαν στην διάρκεια των αιώνων.

Στόχοι: Συνεργασία, διερεύνηση πηγών, ανάλυση δεδομένων, κριτική αξιολόγηση, επιλογής των δεδομένων και τέλος σύνθεση των χρονογραμμών των ομάδων

Υλοποίηση: Οι μαθητές/-τριες μπορούν να συμβουλευτούν την χρονογραμμή <https://padlet.com/iodinou/1ln2jluhm10f5ss5> και να δημιουργήσουν την δική τους χρονογραμμή.

Μπορούν να χρησιμοποιήσουν χαρτί του μέτρου ή τα λογισμικά Padlet, ή Timetoast (20')

Ανά ομάδες επιλέγουν να ερευνήσουν μια από τις μεγάλες επιδημίες ή πανδημίες και να καταγράψουν:

Όνομα επιδημίας ή πανδημίας	
Φορέας μετάδοσης	
Τοποθεσία	
Χρονολογία	
Διάρκεια επιδημίας	
Τρόποι και πρακτικές αντιμετώπισης	
Αριθμό θυμάτων	

Βήμα 5ο: Σύνθεση και παρουσίαση των αποτελεσμάτων: Οι ομάδες προχωρούν στη δημιουργία κειμένων ή χαρτονιών εργασίας ή πίνακα Padlet, που αναδεικνύουν τη σύνδεση των ζωνόσων με τις πανδημίες και την ανθρώπινη ευθύνη για το πρόβλημα. Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/-τριες να παρουσιάσουν τα αποτελέσματά τους και να αναζητήσουν τα κοινά σημεία των επιδημιών-πανδημιών στο πέρασμα των αιώνων.

Στην Ολομέλεια οι μαθητές/-τριες συγκρίνουν τις χρονογραμμές και αλληλοσυμπληρώνουν εάν χρειαστεί, ώστε να δημιουργηθεί μια ενιαία χρονογραμμή με τις πανδημίες που σημάδεψαν την ιστορία της ανθρωπότητας.

Βήμα 6ο: Αποτίμηση

Με την μελέτη των χρονογραμμών ο/η εκπαιδευτικός αποκτά μια σαφή εικόνα της κατανόησης των μαθητών/τριων σχετικά με τις επιδημίες διαχρονικά και δίνει την ευκαιρία στους μαθητές/-τριες να ασκηθούν στο να αναζητούν γεγονότα με βάση τα κριτήρια που τους έχουν δοθεί, να επιλέγουν, να αναλύουν, να συνθέτουν και να και να παρουσιάζουν την εργασία τους.

Για τον/την εκπαιδευτικό

Οι μαθητές μπορούν να συμβουλευτούν επίσης τις σχετικές ομιλίες από το Περιλήψεις των επιστημονικών εισηγήσεων του Διεθνούς Διεπιστημονικού Συμποσίου <https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhmg8mj76>

Κατερίνα Γαρδίκια: Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ «Αναζητήσεις στο παρελθόν στον καιρό της πανδημίας» σελ. 13

Θανάσης Μπαρλαγιάννης επιστημονικός συνεργάτης τμήμα ΙΦΕ/ υπότροφος ΕΣΠΑ Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΕΚΠΑ «Η πρακτική της καραντίνας στη νεοελληνική ιστορία 19ος έως 21ος αιώνας» σελ.16

Βήμα 6ο: Αξιολόγηση: Μετά από κάθε δραστηριότητα ζητούμε από τους μαθητές/-τριες να αξιολογήσουν την πορεία υλοποίησης των επιμέρους στόχων, τις δυσκολίες που ενδεχόμενα αντιμετώπισαν, τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν ατομικά ή στην ομάδα τους.

2^ο Εργαστήριο: «Εμβόλια και αντιεμβολιαστικό κίνημα»

Διάρκεια 2 διδακτικές ώρες.

Βήμα 1^ο: Ανίχνευση προϋπάρχουσας γνώσης και εμπειρίας με χαρτογράφηση εννοιών για την διερεύνηση των αρχικών αντιλήψεων των μαθητών/-τριών σχετικά με τα εμβόλια.

1.α Οι μαθητές/-τριες ερωτώνται εάν έχουν εμβολιαστεί, τι εμβόλια έχουν κάνει, π.χ. το τριπλό (ιλαρά, παρωτίτιδα, ερυθρά), της φυματίωσης ή άλλα εμβόλια λόγω ταξιδιών, τι θυμούνται από τον εμβολιασμό, τι συναισθήματα είχαν πριν και μετά και αν ξέρουν σε τι χρησιμεύουν και πως λειτουργούν τα εμβόλια. Ο / εκπαιδευτικός ενθαρρύνει να ακουστούν όλες οι απόψεις και καταγράφει λέξεις κλειδιά στον πίνακα.

Προτείνεται συζήτηση για τις λέξεις-κλειδιά. (10³)

Εάν δεν έχουν αναφερθεί από τους/ τις μαθητές/-τριες καλούνται να τοποθετηθούν στα παρακάτω ερωτήματα:

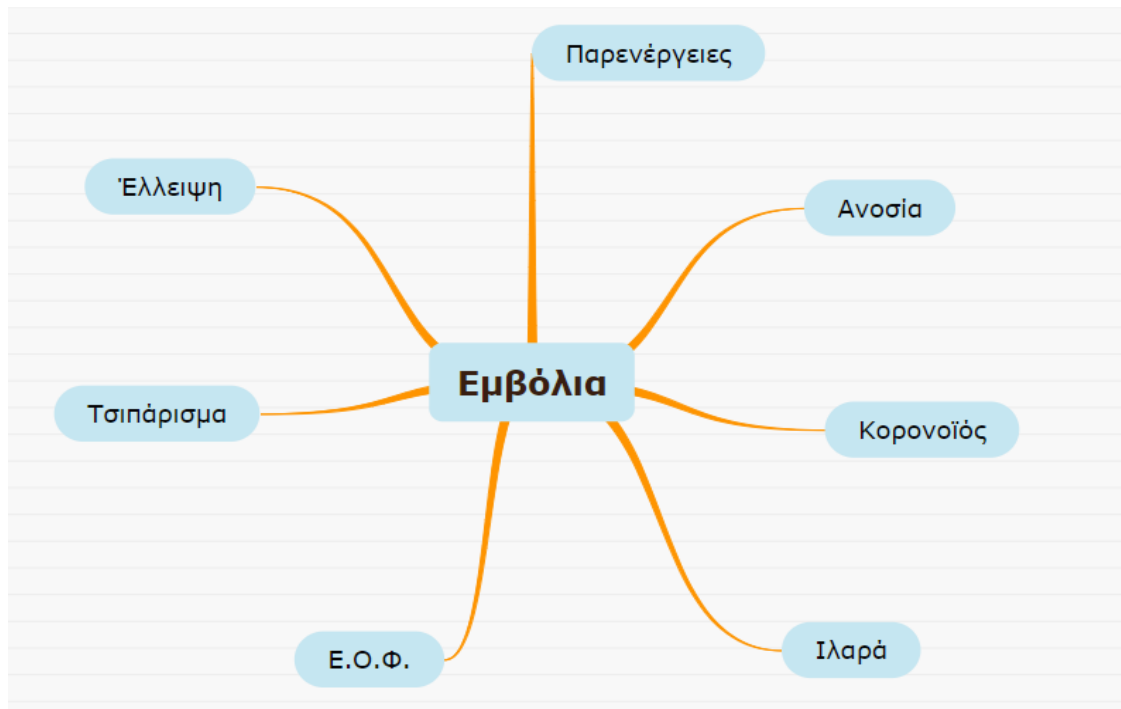
1. Σε τι βοηθούν τα εμβόλια;
2. Υπάρχουν εμβόλια για κάθε ασθένεια;
3. Γιατί ασθένειες που ήταν αρκετά συνήθεις παλαιότερα είναι τώρα σπάνιες ή έχουν εξαφανιστεί;
4. Οι πιο συχνές λοιμώξεις μπορούν να προληφθούν με τα εμβόλια;
5. Ακούμε συχνά για επανεμφάνιση της ιλαράς και άλλων ασθενειών που είχαν εξαφανιστεί. Μήπως ξέρουμε γιατί;
6. Τι σημαίνει ανοσία;

*Για τον/την εκπαιδευτικό
Vaccines - Senior (e-bug.eu)*

1. Τα εμβόλια βοηθούν στην πρόληψη ενός ευρέως φάσματος μικροβιακών (κυρίως βακτηριακών και ιογενών) λοιμώξεων. Είναι ένα μέσο βοήθειας του ανοσοποιητικού μας συστήματος. Τα εμβόλια χρησιμεύουν στο να προλαμβάνουν και όχι να θεραπεύουν τις λοιμώξεις.
2. Δυστυχώς όχι για πολλές ασθένειες όπως ο καρκίνος, ή οι ασθένειες της καρδιάς δεν υπάρχουν εμβόλια
3. Η χρήση των εμβολίων σημαίνει ότι πολλές ασθένειες, που παλαιότερα ήταν πολύ συχνές, π.χ. η ευλογιά, έχουν τώρα εξαφανιστεί
4. Οι πιο συχνές λοιμώξεις, όπως κοινό κρυολόγημα και πονόλαιμος, δεν μπορούν να προληφθούν με εμβόλια
5. Η επανεμφάνιση ασθενειών σε έναν πληθυσμό, π.χ. η ιλαρά, μπορεί να οφείλεται στο μη εμβολιασμό αρκετά μεγάλου μέρους του πληθυσμού
6. Ανοσία σημαίνει ανθεκτικότητα στις ασθένειες και ότι η «ανοσοποίηση» είναι ένας τρόπος δημιουργίας ανοσίας του οργανισμού σε βακτηριακές και ιογενείς λοιμώξεις.

1. β Εναλλακτικά προτείνεται η κατασκευή αραχνοειδούς χάρτη (spider concept maps) γύρω από την βασική έννοια (εμβόλια) που λειτουργεί ως ενοποιητικό στοιχείο, στο κέντρο τού χάρτη. Οι ιδέες που θα προκύψουν οργανώνονται γύρω από αυτό το κέντρο ώστε να έχουμε εικόνα των αντιλήψεων των μαθητών, αλλά και να τους διευκολύνουμε στο να περιγράψουν και να τεκμηριώσουν τις σκέψεις τους

Προτεινόμενο λογισμικό: <https://edtech.gr/mindomo/>

Βήμα 2ο: Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει την ομιλία της κ. **Μαρίας Μάνδουλα-Κουσουνή**, <https://youtu.be/nO3hOtzNmJE> μοιράζει το βοηθητικό κείμενο με την περίληψη της ομιλίας της (σελ. 21-22) και καλεί τους μαθητές/-τριες σε ομάδες να καταγράψουν

1. Ανακάλυψη εμβολίων: Ασθένεια, τα ονόματα των επιστημόνων, εμβόλιο, τόπος και τις χρονολογία ανακάλυψης (ότι δεν αναφέρεται στην ομιλία μπορούν να κάνουν έρευνα στο διαδίκτυο, στη χρονογραμμή τους ή στο <https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhmg8mj76>).
2. Το όνομα του γιατρού ο οποίος έβαλε τα θεμέλια του πρώτου εμβολίου στην ανθρώπινη ιστορία και να βρουν παραπάνω πληροφορίες για αυτόν.
3. Εάν γνωρίζουν τους τρόπους με τους οποίους δρουν τα εμβόλια
4. Γιατί κάποιοι άνθρωποι φοβούνται και έχουν αρνητική γνώμη και συμπεριφορά;

Για τον εκπαιδευτικό

Οι μαθητές/-τριες μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες από τις συγκεντρωμένες πηγές στο <https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhmg8mj76>, καθώς και από ιστοεξερεύνηση και από άλλες πηγές.

1.
  - α. Ασθένεια: Ευλογιά*
  - β. Μέθοδος: ευλογιασμός*
  - γ. Επιστήμονες: Εμμ. Τιμόνης, Ιάκωβος Πυλαρινός*
  - δ. Χρονολογία: 18ος αιώνας*
  - ε. Τόπος: Κωνσταντινούπολη*
2.
  - α. Ασθένεια: Ευλογιά*
  - β. Μέθοδος: Δαμαλισμός*

γ. Επιστήμονας: Edward Jenner (1749-1823)

δ. Χρονολογία: 1796

ε. Τόπος: Gloucestershire Νοτιοδυτική Αγγλία.

3. α. Ασθένεια: Λύσσα

β. Εμβόλιο: Αντιλυσσικό

γ. Επιστήμονες: Louis Pasteur, Pierre-Paul Émile Roux

δ. Χρονολογία: 19ος αιώνας

ε. Τόπος: Γαλλία

4. α. Ασθένεια: Φυματίωση

β. Εμβόλιο: Αντιφυματικό (BCG (βάκιλος Calmette–Guérin)

γ. Επιστήμονες: Calmette–Guérin

δ. Χρονολογία: 1921 αρχές 20ου αιώνα

ε. Τόπος: Γαλλία

5. α. Ασθένεια: Κίτρινος Πυρετός

β. Επιστήμονες: Μαξ Τάιλερ.

γ. Χρονολογία: 1937

ε. Τόπος: Αφρική

6. α. Ασθένεια: Πολιομυελίτιδα

β. Εμβόλιο: Πολιομυελίτιδας

γ. Επιστήμονες: Τζόννας Σολκ

δ. Χρονολογία: 1952

ε. Τόπος: Αμερική

2. Το 1796, ο Edward Jenner αντικατέστησε τον ευλογιασμό με το εμβόλιο του δαμαλισμού και έθεσε τα θεμέλια για την δημιουργία του πρώτου εμβολίου και την εξάλειψη της ευλογιάς .

3. Τα εμβόλια καθώς εισάγονται με ένεση στον οργανισμό, το ανοσοποιητικό σύστημα αντιπετίθεται σαν να δεχόταν επίθεση από παθογόνους μικροοργανισμούς. Τα λευκά αιμοσφαίρια παράγουν πολλά αντισώματα για να κολλήσουν στα αντιγόνα στην επιφάνεια των κυττάρων που περιέχονται στο εμβόλιο. Επειδή το εμβόλιο περιέχει μια πολύ εξασθενημένη μορφή του μικροοργανισμού, τα λευκά αιμοσφαίρια καταφέρνουν να εξαφανίσουν όλα τα κύτταρα που προέρχονται από το εμβόλιο και έτσι το εμβόλιο δεν θα μας αρρωστήσει. Πετυχαίνοντας να εξαφανίσει όλα τα κύτταρα του εμβολίου, το ανοσοποιητικό σύστημα θυμάται πώς να πολεμήσει αυτούς τους μικροοργανισμούς. Την επόμενη φορά, όταν μικροοργανισμοί, που έχουν το ίδιο αντιγόνο, εισέλθουν στο σώμα, το ανοσοποιητικό σύστημα είναι έτοιμο να τους πολεμήσει, πριν αυτοί προλάβουν να μας αρρωστήσουν.

Σε μερικές περιπτώσεις, το ανοσοποιητικό σύστημα χρειάζεται μια υπενθύμιση και για αυτό το λόγο μερικά εμβόλια απαιτούν επαναληπτικές δόσεις. Κάποιοι μικροοργανισμοί, όπως ο ιός της γρίπης, είναι πονηροί και αλλάζουν τα αντιγόνα τους. Αυτό σημαίνει ότι ο οργανισμός δεν έχει πλέον τα εργαλεία να τους αντιμετωπίσει. Για αυτό το λόγο, εμβολιαζόμαστε κατά του ιού της γρίπης κάθε χρόνο.

Πηγή: <https://www.e-bug.eu/#Greece>

4. Το χειρότερο παραπροϊόν του ανθρωπίνου φόβου, είναι οι θεωρίες συνωμοσίας, που είναι ένας τρόπος να βάλει το μυαλό μας σε τάξη το σύμπαν, να αποκαταστήσουμε την ισορροπία, την ομοιόσταση που διαταράσσει η επιδημία. Αποδίδεται, λοιπόν, η επιδημία όχι μόνο στους άλλους, στους διαφορετικούς, στους ξένους ή τους εισβολείς, αλλά περιοδικά στα αμαρτήματά μας, στις σκοτεινές δυνάμεις που κυβερνούν τον κόσμο, στους μεγαλοκαπιταλιστές, στους κομμουνιστές και πολλούς άλλους. Επισκοπώντας αυτές τις εκφάνσεις της πανδημίας, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι

πολλά, αν όχι «όλα τα ίδια μένουν». Ο κύριος λόγος είναι ότι, ενώ τα εργαλεία μας αλλάζουν γρήγορα, ιδιαίτερα στη βιομηχανική και μεταβιομηχανική εποχή, η φύση του ανθρώπου αλλάζει αργά, σε εξελικτική κλίμακα. Γιώργος Ν. Παυλάκης (σελ. 47)

Βήμα 3^ο: Ο/ η εκπαιδευτικός μοιράζει τυχαία κλεισμένη σε ένα φάκελο μια από τις εικόνες (φωτογραφία ή γελοιογραφία) σε κάθε ομάδα 3-4 ατόμων. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να παρατηρήσουν να σχολιάσουν τις φωτογραφίες ή γελοιογραφίες και να απαντήσουν:

1. Εντοπίστε το θέμα ή τα θέματα που θίγονται στην εικόνα. Σε ποια συγκεκριμένα γεγονότα, καταστάσεις, στάσεις αναφέρεται; Ποια κατά την γνώμη σας είναι η αντίληψη των ανθρώπων αυτών σχετικά με τον κίνδυνο της ασθένειας, την τήρηση των μέτρων προστασίας, την ύπαρξη του ιού ;
2. Τι αναπαριστά, τι συμβολίζει, τι θέλει να πει, τι σημαίνει; Ποιο είναι το γενικό μήνυμα της;
3. Ποια είναι τα πρόσωπα, τι κάνουν, πώς παρουσιάζονται; Ποιο είναι το μήνυμα της εικόνας;
4. Ποιοι είναι οι εικονιζόμενοι στο επάνω μέρος της εικόνας; Για ποιο λόγο διαμαρτύρονται; Και στο κάτω μέρος; Αναγνωρίζουν ανθρώπους «της διπλανής πόρτας» στην γελοιογραφία;
5. Ποιο χρονικό διάστημα έγινε αυτό το graffiti; Ποια είναι τα συναισθήματα του δημιουργού του;
6. Ποιο είναι το θέμα της εικόνας; Ποια είναι τα πρόσωπα; Τι ηλικία έχουν; Υπάρχει πρόβλημα στην συμπεριφορά τους; Παρατηρήστε τα μπλουζάκια των αγοριών. Τι συμπεράσματα βγάξετε; Πόσα θέματα αναδύονται;

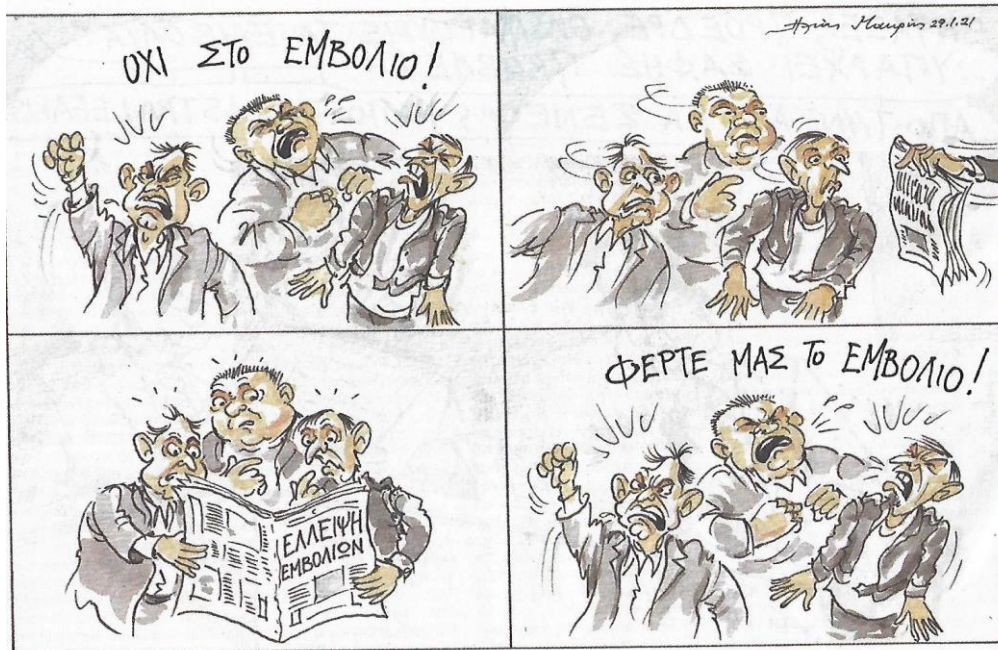
Εικόνα 0-1. Πηγή: Άγνωστος Δημιουργός, Κοινωνικό Δίκτυο Facebook

Εικόνα 0-2. Πάνος Ιατρίδης, Πηγή: διαδίκτυο

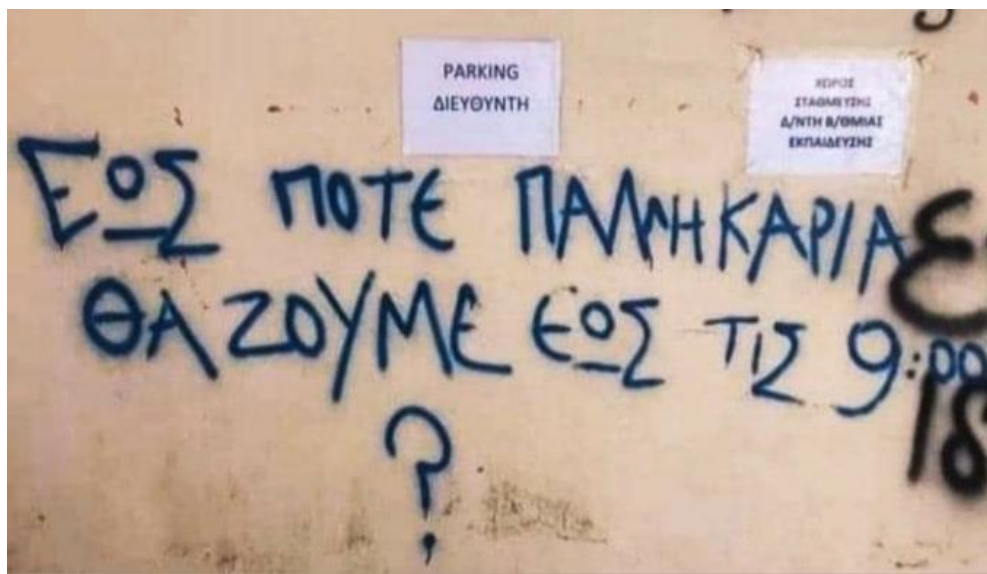

Εικόνα 0-3. Πηγή: Άγνωστος Δημιουργός, διαδίκτυο

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Εικόνα 0-4. Πηγή: Ηλίας Μακρής, Καθημερινή

Εικόνα 0-5. Πηγή: <https://insidestory.gr/article/rihto-ilia-20-27-martioy-2021>

Εικόνα 0-6. Πηγή: <https://www.euroweeklynnews.com/2020/10/15/corona-deniers-here-we-go-again/>

Για τον εκπαιδευτικό

Στο μπλουζάκι του ενός νέου στην δεξιά εικόνα υπάρχει γραμμένο το όνομα Dude..

Το 1998, προβλήθηκε η ταινία-σταθμός για την ποπ κουλτούρα *The Big Lebowski*, των αδελφών Κοέν, που σκιαγράφησε τον επικό, τον εμβληματικό αντι-ήρωα *The Dude*. Ο πρωταγωνιστής *Jeff Bridges* έχει συνδέσει το πρόσωπο, την καριέρα, τη φιλοσοφία, τη ζωή του την ίδια με τον ήρωα αυτό.

Αδελφέ, δύναμη και μην ξεχνάς το motto μας:

"I can't be worrying about that shit. Life goes on, man"

Ο νεαρός μη φορώντας μάσκα πιστεύει ότι είναι αντισυμβατικός αντάξιος του ήρωα του Κοέν.

Βήμα 4ο: Παρουσίαση: Οι μαθητές και οι μαθήτριες συνεργάζονται κατά την επεξεργασία των εικόνων κάθε ομάδα αναθέτει σε έναν εκπρόσωπο να παρουσιάσει στην Ολομέλεια ότι έχει λεχθεί.

Ακολουθεί συζήτηση σχετικά με το εάν είναι κατά τη γνώμη τους δικαιολογημένες οι αντιδράσεις, οι στάσεις, οι δηλώσεις που απεικονίζονται.

Οι μαθητές/-τριες μπορούν να δικαιολογήσουν την απάντησή τους και να αναφερθούν στις προσωπικές τους εμπειρίες από την αρχή της πανδημίας.

Βήμα 5ο: Εμβολιαζόμαστε Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/-τριες σε ομάδες των 3-4 μαθητών να δημιουργήσουν μια αφίσα ή ένα σύντομο βίντεο, προκειμένου να παρακινήσουν τον γενικό πληθυσμό να εμβολιαστεί κατά του Covid-19.

Βήμα 6ο: Αξιολόγηση:

Έμαθα.... Πληροφορήθηκα... Βελτίωσα... Ανέπτυξα... Αισθάνομαι τώρα πιο σίγουρος/η... Θα εφαρμόσω...

Μετά από κάθε δραστηριότητα ζητούμε από τους μαθητές/-τριες να αξιολογήσουν την πορεία υλοποίησης των επιμέρους στόχων, τις δυσκολίες που ενδεχόμενα αντιμετώπισαν, τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν ατομικά ή στην ομάδα τους.

3^ο Εργαστήριο: «Το αντιεμβολιαστικό κίνημα και οι θεωρίες συνωμοσίας»

Πλαίσιο: Η ταχύτατη παραγωγή εμβολίων κατά της Covid-19 πυροδότησαν φόβους, ενδοιασμούς και ενίοτε έντονη αμφισβήτηση για την ασφάλειά τους. Δεν πρόκειται, όμως, για κάτι πρωτοφανές, μια και οι συγκεκριμένες αμφιβολίες είναι τόσο παλιές όσο και η ιστορία των εμβολίων.

Οι θεωρίες συνωμοσίας ακολούθησαν τις επιδημίες στην ιστορία, διότι ο κόσμος έναντι της απειλής τους, βρίσκει στήριγμα στις εύκολα κατανοητές ερμηνείες, ειδικά όταν η ιατρική δείχνει αδύναμη να διαχειριστεί τις εξάρσεις τους και πολλοί υιοθετούν την ανθρώπινη παρέμβαση, αντί της αποδοχής των γεγονότων.

Φήμες και παραπληροφόρηση διατρέχουν ταχύτατα, σήμερα, λόγω του Διαδικτύου, αλλά δεν έχει μεταβληθεί ο κομβικός τους ρόλος από την αρχαιότητα και τη μεσαιωνική περίοδο. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Covid-19, έχουν προκύψει μια ποικιλία θεωρίες συνωμοσίας, μερικές από αυτές βασίζονται σε μακροχρόνιες ιστορικές προκαταλήψεις (αντισημιτισμός), άλλες εστιάζονται στο σύγχρονα φαινόμενα (5G). Οι θεωρίες συνωμοσίας που σχετίζονται με τον Covid-19 δημιουργούν ένα γενικό κλίμα δυσπιστίας και αποτελούν απειλή για τη δημοκρατική συζήτηση και τη λήψη αποφάσεων.

Αυτή η μαθησιακή δραστηριότητα στοχεύει στην κατανόηση των γενικών χαρακτηριστικών των θεωριών συνωμοσίας, στον κριτικό προβληματισμό, στην ενεργό πολιτότητα, στην προσαρμοστικότητα και στην αποδόμηση των θεωριών συνωμοσίας και των δεισιδαιμονιών.

Βήμα 1^ο : Η διαχρονικότητα των δεισιδαιμονιών στις πανδημίες: Ανίχνευση προϋπάρχουσας γνώσης, στάσεων των μαθητών/-τριών

Ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει την ομιλία της καθηγήτριας Έφης Πουλάκου-Ρεμπελάκου σαν αφορμή.

Στη συνέχεια καλεί τους μαθητές και τις μαθήτριες να απαντήσουν σε μία σειρά ερωτήσεων ώστε να ξεκινήσει η συζήτηση και να οικοδομηθεί η γνώση.

Καλό θα ήταν να αφιερωθούν λίγα λεπτά ώστε να προβληθεί επίσης το βίντεο για την ιστορία των εμβολίων .

Έφη Πουλάκου- Ρεμπελάκου (σελ. 22-23)

Βίντεο για την ιστορία των εμβολίων: <https://youtu.be/WZ7g1nGjGbQE>άν είπα

Ερωτήσεις:

1. Γιατί οι επιδημίες και τα εμβόλια στο πέρασμα των χρόνων αντιμετωπίστηκαν με καχυποψία ή/και άρνηση;
2. Ποια μέσα χρησιμοποιούσαν και χρησιμοποιούν οι αντιεμβολιαστές και οι συνωμοσιολόγοι;
3. Τι γνωρίζετε για τις θεωρίες συνωμοσίας στις πανδημίες;
4. Γιατί είναι ελκυστικές οι θεωρίες συνωμοσίας για άτομα που βρίσκονται σε κρίση και τι τους καθιστά επικίνδυνους;

5. Είναι η αποδόμηση θεωριών συνωμοσίας ένα χρήσιμο εργαλείο στην καθημερινή ζωή;

Για τον εκπαιδευτικό:

Δεισιδαιμονία: παράλογος φόβος για το υπερφυσικό, η πίστη σε αντιεπιστημονικές δοξασιές περί επιρροής κακοποιών πνευμάτων πάνω στη ζωή μας

Συνωμοσία: μυστικό σχέδιο που υλοποιείται στα κρυφά από μια ομάδα ατόμων, συνήθως για κακούς σκοπούς

Συνωμοσιολογία: η διατύπωση υποθέσεων ότι πίσω από μια πολιτική ή άλλου είδους εξέλιξη βρίσκεται κρυμμένη μια συνωμοσία

Παραπληροφόρηση: Οι ψευδείς ειδήσεις (fake news) με σκοπό την παραπλάνηση ανθρώπων.

Οι επιδημίες αποτέλεσαν πάντα τον καμβά για περιγραφή πώς οι άνθρωποι αντιδρούν στις μεγάλες υγειονομικές κρίσεις. ανάπτυξη δεισιδαιμονιών, συνωμοσιών, φόβων, αντιπαραθέσεις μεταξύ κοινωνικών ή θρησκευτικών ομάδων, άρνηση και μυθοπλασίες υπήρξαν από την εποχή του πρώτου εμβολίου κατά της ευλογιάς και συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO), το αντιεμβολιαστικό κίνημα αποτελεί διεθνή υγειονομική απειλή. Η προειδοποίηση αυτή έρχεται από το 2018 με την μεγάλη έξαρση της Ιλαράς όπου καταγράφηκε αύξηση κρουσμάτων σε ποσοστό πάνω από 30%. Αν και η ιλαρά θεωρείται «ξεχασμένη» ασθένεια αφού προλαμβάνεται με τον εμβολιασμό, η Ευρώπη κατέγραψε την χρονιά που πέρασε ρεκόρ κρουσμάτων και τουλάχιστον 37 θανάτους. Περιστατικά αναφέρθηκαν ακόμη και σε χώρες που είχαν μηδενικές αναφορές.

Αντιεμβολιαστικά συνέδρια, φυλλάδια, άρθρα στον τύπο, γελοιογραφίες με αντιεμβολιαστικές τάσεις μας δείχνουν ότι η ζωή μας συνεχώς δοκιμάζεται.

Οι θεωρίες συνωμοσίας ακολούθησαν τις επιδημίες στην ιστορία καθώς ο κόσμος έναντι της απειλής βρίσκει στήριγμα στις εύκολα κατανοητές ερμηνείες.

Φήμες και παραπληροφόρηση διατρέχουν ταχύτατα σήμερα λόγω του διαδικτύου αλλά δεν έχει μεταβληθεί ο κομβικός τους ρόλος από την αρχαιότητα και τη μεσαιωνική περίοδο. Το εκπληκτικό σχετικά με τις θεωρίες συνωμοσίας είναι ο βαθμός φανατισμού των υποστηρικτών τους και η απροθυμία τους να εμπιστευτούν τις επιστημονικές εξηγήσεις και τη γνώμη των ειδικών. Οι οπαδοί θεωριών συνωμοσίας σχηματίζουν ομάδες, πεπεισμένοι για τη δική τους μοναδική αλήθεια, με την υποστήριξη της τεχνολογίας του 21ου αιώνα. Αντιπροσωπεύουν έτσι, την πιο πρόσφατη εκδοχή ενός πολύ παλαιού φαινομένου.

Από την αρχή της εκστρατείας εμβολιασμού για την πανδημία COVID-19 στην ΕΕ τον περασμένο Δεκέμβριο, ένα τεράστιο κύμα ψευδών και παραπλανητικών πληροφοριών κατέκλυσε το διαδίκτυο.

Κάποιοι μιλούν για εμφύτευση μικροτσιπ ή για δήθεν τροποποίηση του γενετικού μας υλικού, άλλοι διασπείρουν παραπλανητικούς ισχυρισμούς για τις παρενέργειες των εμβολίων: στο διαδίκτυο κυκλοφορούν διάφορες ψευδείς ειδήσεις.

Οι ευρωβουλευτές έχουν δεσμευθεί να πετύχουν πλήρη διαφάνεια και δημοκρατικό έλεγχο όσον αφορά τη στρατηγική εμβολιασμού της ΕΕ, ώστε να διασφαλίσουν την πρόσβασή όλων μας σε ασφαλή και αποτελεσματικά εμβόλια. Γι' αυτό και η καταπολέμηση της παραπληροφόρησης αποτελεί προτεραιότητα για το Κοινοβούλιο: για να μπορούμε όλοι μας να βασίζομαστε σε αξιόπιστες πληροφορίες.

Ο καθένας μπορεί να πέσει θύμα παραπληροφόρησης. Πολλοί από εμάς ζούμε σε διαδικτυακές φούσκες: στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπου ανατροφοδοτούμε ο ένας τις πεποιθήσεις του άλλου, οδηγώντας στη δημιουργία των λεγόμενων “θαλάμων ηχούς”. Στην πραγματικότητα, κανένας δεν έχει ανοσία στην παραπληροφόρηση.

Υπάρχουν όμως τρόποι πρόληψης: το πρώτο βήμα είναι η αναγνώριση ότι όλοι μας μπορούμε να εξαπατηθούμε από ψευδείς ισχυρισμούς. Το δεύτερο βήμα είναι η χρήση αξιόπιστων εργαλείων για τον εντοπισμό ψευδών ειδήσεων - γι' αυτό και συγκεντρώσαμε μια σειρά ενημερωτικών πηγών που μπορείς να συμβουλευτείς για να εντοπίζεις παραπλανητικές πληροφορίες και να αποτρέπεις την περαιτέρω διάδοσή τους.

Θα τα βρείτε στο <https://padlet.com/idrymalambraiki/bsgx363bhmg8mj76>

Βήμα 2ο: Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να εργαστούν σε ομάδες 3-4 και να αναζητήσουν στο διαδίκτυο πραγματικές ιστορίες με θεωρίες συνωμοσίας που συνδέονται με τον κορωνοϊό.

(Γιατροί που δεν εμβολιάζονται και αποτρέπουν και άλλους ανθρώπους, άνθρωποι που έχουν πεισθεί ότι ο ιός είναι κατασκευασμένος σε εργαστήριο ως όπλο βιολογικού πολέμου κλπ.).

Στην συνέχεια να κάνουν έναν κατάλογο κοινών χαρακτηριστικών που προέρχονται από:

Γενική υποψία (κάτι κρύβεται από εμάς)

Πίστη ότι υπάρχουν ισχυροί πράκτορες που ελέγχουν πίσω από τα παρασκήνια

Απόρριψη «επίσημων» ερμηνειών (επίσης επιστημονικές εξηγήσεις)

Σύνδεση του μη συνδεδεμένου (όλα είναι μέρος του κρυμμένου γενικού σχεδίου)

Σύμπτωση ως αιτιότητα (πράγματα συμβαίνουν στο την ίδια στιγμή ερμηνεύονται ως αιτία και αποτέλεσμα)

Μπορούν να συμβουλευτούν: Φόβοι για τα εμβόλια: μία ιστορία που πάει αιώνες πίσω:
<https://insidestory.gr/article/covid19-fovoi-gia-ta-emvolia-mia-istoria-aiwnwn>

Βήμα 3ο: Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές/-τριες να παρουσιάσουν στην Ολομέλεια τις ιστορίες παραδείγματα που εντόπισαν στην έρευνά τους.

Οι ακόλουθες ερωτήσεις μπορούν να καθοδηγήσουν την παρουσίασή τους:

Με ποιους τρόπους θεωρούνται αυτά τα παραδείγματα θεωρίες συνωμοσίας, με βάση τα κριτήρια από την λίστα; Ποιος είναι ο υποτιθέμενος ισχυρός πράκτορας και τι είναι οι υποτιθέμενες προθέσεις; Γιατί είναι ελκυστικές αυτές οι θεωρίες συνωμοσίας σε ανθρώπους; Ποιες είναι οι δυνητικά επικίνδυνες συνέπειες αυτών των θεωριών συνωμοσίας;

Βήμα 4ο: Αξιολόγηση Έμαθα... Πληροφορήθηκα... Βελτίωσα... Ανέπτυξα... Αισθάνομαι τώρα πιο σίγουρος/η... Θα εφαρμόσω...

4^ο Εργαστήριο: «Θεωρίες συνωμοσίας εμβολιασμός και προσωπικά δεδομένα»

Πλαίσιο: Η προσπάθεια αντιμετώπισης του Covid-19 ανέδειξε, με τρόπο οξύ και επιτακτικό, τη σύγκρουση μεταξύ αφενός της αυτοδιάθεσης του ατόμου, της ιδιωτικής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και αφετέρου του δημοσίου συμφέροντος και ιδίως της δημόσιας υγείας ή/και των δικαιωμάτων των άλλων στην υγεία και στη ζωή. Η επιτυχία του εμβολιασμού εξαρτάται και από την εμπιστοσύνη των πολιτών στην Πολιτεία εμπιστοσύνη που κατακτάται και με τη βεβαιότητα ότι τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματά τους είναι σεβαστά και προστατεύονται.

«Εμβολιασμός και προσωπικά δεδομένα» Αφόρμηση: Λίλιαν Μήτρου

Βήμα 1ο Ανίχνευση στάσεων των μαθητών /τριών

Ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει τον πίνακα σε δύο στήλες ώστε να μπορεί να ταξινομήσει τις απαντήσεις σε μια στήλη "Εμπόδια / φόβοι" (π.χ. παρενέργειες), και σε μία στήλη «μοχλοί / προσδοκίες» (π.χ. ανοσία, ελευθερία στα ταξίδια). Θα ήταν ενδιαφέρον να βάλουμε δίπλα κάθε εμπόδιο τα πιθανά κίνητρα που θα τους επέτρεπαν να ξεπεραστούν.

Ποιοι είναι οι φόβοι και οι προσδοκίες σας σχετικά με τον εμβολιασμό το Covid-19;

Τι σας ενθαρρύνει ή σας εμποδίζει να κάνετε το εμβόλιο;

Τι θα σας βοηθούσε να πάρετε μια απόφαση;

Το να μην κάνει κανείς εμβόλιο είναι επικίνδυνο; Για ποιους; Για τον εαυτό μας ; Για τους άλλους; Και εάν ναι μας ενδιαφέρει αυτό; Και αν ναι, έχει σημασία για εμάς ;Γιατί κάποιοι άνθρωποι ή κοινωνικές ομάδες χρησιμεύουν ως αποδιοπομπαίος τράγος σε κατηγορίες ή φόβους σε καιρούς υγειονομικών κρίσεων;

Για τον Εκπαιδευτικό:

Ο εμβολιασμός δεν είναι μόνο ζήτημα ατομικής υγείας αλλά και ζήτημα δημόσιας υγείας.

Πολλές μολυσματικές ασθένειες είναι εξαιρετικά μεταδοτικές. Εμείς μπορούμε να εμβολιαστούμε εναντίον της ασθένειας αλλά άλλοι άνθρωποι μπορεί να μολυνθούν και να την μεταδώσουν σε μη εμβολιασμένα άτομα. Όσο περισσότερα άτομα είναι εμβολιασμένα, τόσο εμποδίζεται η μετάδοση της ασθένειας. Για αυτό η ανοσία μιας ολόκληρης κοινότητας (πληθυσμιακή ή συλλογική ανοσία) εμποδίζει τις επιδημίες. Στη σημερινή κοινωνία, όπου τα ταξίδια ανά τον κόσμο είναι σχετικά φθηνά και εύκολα, ένα μολυσμένο άτομο μπορεί να μεταδώσει μια ασθένεια σε όλη την υφήλιο σε 24 ώρες. Η πληθυσμιακή ή συλλογική ανοσία προλαμβάνει τις επιδημίες. (πηγή [Vaccines - Senior \(e-bug.eu\)](http://Vaccines-Senior(e-bug.eu)))

Κατά τη διάρκεια του λοιμού των Αθηνών (430 π Χ) Στην αρχή του Πελοποννησιακού πολέμου, φήμες που εξαπλώθηκαν σε όλη την πόλη και στους κατοίκους, υποστήριζαν ότι οι Λακεδαιμόνιοι δηλητηρίασαν τα πηγάδια. Όταν ο Μαύρος Θάνατος σάρωνε την Ευρώπη(1347-1349),Η κυρία θρησκευτική μειονότητα, οι Εβραίοι, κατηγορήθηκαν για δηλητηρίαση των πηγαδιών. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας Ισπανικής γρίπης (1918-19)ένας πολύ διαδεδομένος Μύθος συνδεόταν με τη χρήση της ασπιρίνης, που ήταν προϊόν της γερμανικής φαρμακευτικής εταιρείας Bayer κατηγορώντας την για επιδείνωση των συμπτωμάτων της νόσου (Πηγή Έφη Πουλάκου Ρεμπελάκου) <https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhm8mj76/wish/1567231002>

Βήμα 2ο: Ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει την ομιλία της κ. Μήτρου

Σημείωση: το Βήμα αυτό προτείνεται για την Γ' Γυμνασίου και το Λύκειο.

Είναι στην διακριτική ευχέρεια του εκπαιδευτικού η εφαρμογή του σε μικρότερες τάξεις.

Στην συνέχεια θέτει σειρά ερωτημάτων στους μαθητές/-τριες με στόχο να γίνει αποσαφήνιση του νομικού πλαισίου εντός του οποίου ο εμβολιασμός δεν παραβιάζει τα προσωπικά δεδομένα. (15')

1. Πώς μπορεί να συμβιβαστεί το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα με την προστασία της δημόσιας υγείας;

2. Γνωρίζετε ότι υπάρχει Εθνικό Μητρώο Εμβολιασμών κατά του COVID, που συνεστήθη ως υπομητρώο του Εθνικού Μητρώου Εμβολιασμών;
3. Ποιους σκοπούς εξυπηρετεί; Τι γνώμη έχετε για αυτό;
4. Ποιες διευκολύνσεις και ποιους κινδύνους κρύβει;

Για τον εκπαιδευτικό:

1. Με στάθμιση μεταξύ του ατομικού δικαιώματος και του δημοσίου συμφέροντος. Όταν περιορίζεται ένα δικαίωμα, ο περιορισμός πρέπει να είναι αναλογικός (κατάλληλος και αναγκαίος και εν στενή εννοία αναλογικός: να μη θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος).
2. Η καταχώριση των εμβολιασθέντων στο Εθνικό Μητρώο Εμβολιασμών κατά του Covid-19 που συνεστήθη ως υπομητρώο του Εθνικού Μητρώου Εμβολιασμών
3. Εξυπηρετεί αναμφίβολα νόμιμους σκοπούς όπως στη βελτίωση της εμβολιαστικής κάλυψης του πληθυσμού με απότερο σκοπό την καταπολέμηση της νόσου και την εκπόνηση αντίστοιχων πολιτικών υγείας
4. Τα πιστοποιητικά εμβολιασμού έχουν διεγείρει τη δημόσια συζήτηση καθώς διατυπώνονται φόβοι ότι θα λειτουργήσουν ως μέσο αποκλεισμού ένα είδος διαβατηρίου για τη ζωή π.χ. τα ταξίδια. Η χρήση μιας τέτοιας βεβαίωσης ως μέσο ευχερέστερης πρόσβασης στην παροχή και λήψη υπηρεσιών υγείας δεν φαίνεται να αποτελεί πρόβλημα.

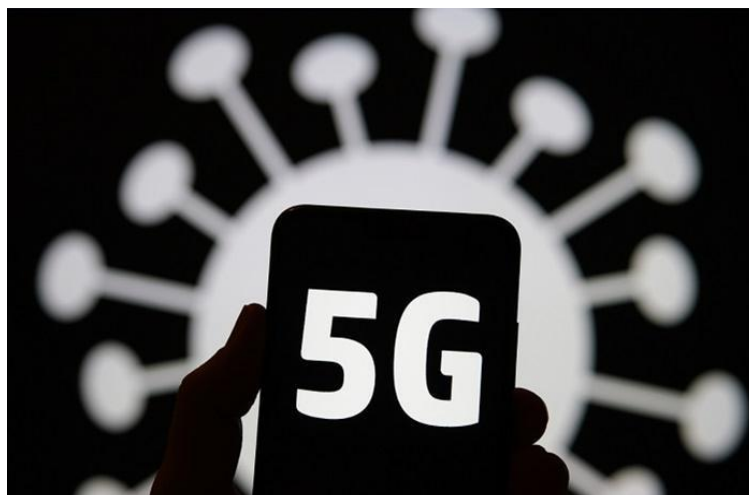
Πηγή: Αίλιαν Μήτρου (σελ.30-31)

<https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhmg8mj76/wish/1567231002>

Βήμα 3ο: Μελέτη περίπτωσης

Αμέσως μετά το ξέσπασμα του Covid-19, ξέσπασε μια θεωρία που συσχετίζει τον ιό και ισχυρίζεται ότι το 5G είναι μέρος ενός σχεδίου για να αποκτήσουν (;) πλήρη έλεγχο των πληθυσμών. Παραλλαγές της περιλαμβάνουν: Το 5G είναι η αιτία για τον Covid-19, το 5G χρησιμοποιείται για την εξάπλωση του Covid-19 και την επιβολή μαζικού εμβολιασμού. (20⁷)

<https://www.liberal.gr/technology/i-pandimia-echei-ton-diko-tis-drako-/298051>

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/-τριες μετά την ανάγνωση του άρθρου να κάνουν σχετική έρευνα στο διαδίκτυο να πάρουν θέση εάν ο ιός σχετίζεται με το 5G και να τεκμηριώσουν πώς κατέληξαν σε αυτή την πεποίθηση.

Η κάθε ομάδα θα συνθέσει ένα μικρό κείμενο 200 λέξεων περίπου στο οποίο θα εξηγήει την θέση της.

Η ολομέλεια αξιολογεί με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

1. Οι μαθητές/-τριες διάβασαν μόνο το περιεχόμενο ή αξιολογήσαν επίσης με προσοχή την πηγή;
2. Τι πληκτρολογήσαν ως λέξεις-κλειδιά;
3. Ποιους ιστότοπους συναντήσαν;
4. Σε ποιους ιστότοπους έκαναν αυθόρμητο κλικ;
5. Πώς αναγνώρισαν ποιοι είναι οι αρμόδιοι εμπειρογνώμονες στην παρούσα περίπτωση;
6. Τι τους έδωσε εμπιστοσύνη ή όχι στην εγκυρότητα αυτών των πληροφοριών;
7. Σταμάτησαν σε μια μόνο πηγή που τους φάνηκε αξιόπιστη ή συνέκριναν με τουλάχιστον μία άλλη πηγή, που προηγουμένως ταυτοποιήθηκε ως αξιόπιστη (γνωστή για τις ικανότητές της, χωρίς ιδιωτικά συμφέροντα).
8. Αναφέρουν πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι ψεύτικες και πολλές φορές επικίνδυνες θεωρίες συνωμοσίας;
9. Αναφέρουν ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στην εξάπλωση των σύγχρονων θεωριών συνωμοσίας.

Βήμα 4ο Αξιολόγηση: Μετά από κάθε δραστηριότητα ζητούμε από τους μαθητές/-τριες να αξιολογήσουν την πορεία υλοποίησης των επιμέρους στόχων, τις δυσκολίες που ενδεχόμενα αντιμετώπισαν, τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν ατομικά ή στην ομάδα τους.

5^ο Εργαστήριο: «Πανδημία και Διλήμματα επικοινωνίας κινδύνου»

Διάρκεια 2 διδακτικές ώρες

Πλαίσιο: Η δραστηριότητα αυτή έχει στόχο να καταλάβουν οι μαθητές/-τριες ότι η διαχείριση μιας πανδημίας απαιτεί εκτός από επιστημονικά και θεραπευτικά διλήμματα, διλήμματα επικοινωνίας κινδύνου, δημιουργία κλίματος ασφάλειας στους πολίτες, ετοιμότητα, η ανάπτυξη σχέσης εμπιστοσύνης, διαφάνεια, ειλικρίνεια, συνέπεια στο μήνυμα σε σχέση με βασικά μέτρα περιορισμού και καλλιέργεια πνεύματος ενότητας και αλληλεγγύης.

Βήμα 1ο: Αφόρμηση: Ο/ η εκπαιδευτικός προβάλλει τρία σποτ που αφορούν την επικοινωνία της πανδημίας και στην συνέχεια ρωτάει τους μαθητές/-τριες πώς βίωσαν τις πρώτες μέρες της πανδημίας, τι συναισθήματα είχαν, από που έπαιρναν πληροφορίες, αν είχαν ανησυχίσει. (10')

Σε ομάδες παρουσιάζουν το κάθε βίντεο:

- α. Σε ποια περίοδο της πανδημίας αναφέρεται;
- β. Σε ποιους/-ες απευθύνεται;
- γ. Με ποιο/-ους τρόπο/-ους προσπαθεί να περάσει το επιθυμητό μήνυμα;
- δ. Βοηθούν να φωτιστούν παράμετροι που δεν είχαν σκεφτεί;

Μένουμε σπίτι: Μένουμε ασφαλείς <https://youtu.be/F615LZYhZ48> (Ελληνική Κυβέρνηση)

Μένουμε σπίτι: Βγαίνουμε νικητές https://youtu.be/_ng_bVJMm88 (Πολιτική προστασία)

Επιστρέφουμε: Μένουμε ασφαλείς <https://youtu.be/kFuxbdD6TrI> (Δήμος Κοζάνης)

ε. Είστε υπεύθυνοι για την επικοινωνία της πορείας της πανδημίας στην χώρα σας. Ανά ομάδες φτιάξτε ένα spot, μια αφίσα, ένα βίντεο στο οποίο πρέπει να ενημερώνετε, να εμψυχώνετε, να επιβάλλετε μέτρα, να πείθετε αλλά να μην προκαλείτε πανικό!

Βήμα 2ο: Διλήμματα επικοινωνίας. Σωτήρης Τσιόδρας Καθηγητής Παθολογίας-Λοιμώξεων, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ, Μέλος της «Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για COVID-19»: «Η εξέλιξη της νόσου COVID-19 στην Ελλάδα και διλήμματα επικοινωνίας» 20'

Οι μαθητές/-τριες παρακολουθούν την ομιλία του καθηγητή Σ. Τσιόδρα

Ο/η εκπαιδευτικός ξεκινά από την κατανόηση των ανθρωπίνων σχέσεων:

1. Πώς θα νιώθατε αν ήσασταν εσείς ο Υπεύθυνος διαχείρισης και επικοινωνίας σε μια τόσο μεγάλη κρίση; Θα θέλατε να είστε στην θέση του;
2. Ποιες είναι οι προκλήσεις επικοινωνίας κατά τον καθηγητή;
3. Συμφωνείτε με όλες; Και αν όχι με ποια/-ες διαφωνείτε και γιατί;
4. Ποια είναι τα μηνύματα κλειδιά που αναφέρει ο καθηγητής στην ομιλία του; Μπορείτε να εντοπίσετε μερικά κάνοντας έρευνα στο διαδίκτυο

Για τον εκπαιδευτικό:

1. Ελεύθερη απάντηση

2. α. Η επιστημονική αβεβαιότητα σε σχέση με τα χαρακτηριστικά και την αντιμετώπιση της νόσου β. η διαχείριση του στίγματος σχετικά με τη νόσο ή την εξάπλωση του ιού σε ευάλωτους πληθυσμούς, γ. η διαφύλαξη των προσωπικών δεδομένων σε κάθε περίπτωση, δ. η διασπορά ψευδών ειδήσεων, ε. η ομοφωνία στο μήνυμα, στ. ο διαχωρισμός επιστημονικών από πολιτικές θέσεις, ζ. ο σεβασμός των ατομικών ελευθεριών κατά την εφαρμογή των μέτρων όπως περιορισμός δραστηριοτήτων, με κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις τα οποία δεν είναι εύκολα αποδεκτά

3. Ελεύθερη απάντηση

4. Πρέπει να χρησιμοποιούνται όλες οι μέθοδοι επικοινωνίας συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών μέσων τα οποία κυρίως απευθύνονται σε νεότερες ηλικίες. Στην καρδιά του χειριστή της επικοινωνίας τα μηνύματα κλειδιά πρέπει να χρησιμοποιηθούν με απλό και κατανοητό τρόπο με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον και τη μέγιστη δυνατή προστασία της

Βήμα 3^ο Παιχνίδι ρόλων σε μορφή στρογγυλού τραπέζιού (30')

Ρόλοι:

- Δημοσιογράφος (συντονιστής)
- Γραμματέας (μπορεί να είναι και δύο) Κρατούν σημειώσεις
- Μέλος του ΠΟΥ (Ενσαρκώνει την παγκόσμια διακυβέρνηση στο θέμα της υγείας)
- Γιατρός νοσοκομείου (παρών στα σοβαρά περιστατικά, στα επείγοντα, στην μονάδα εντατικής θεραπείας)
- Ένας επιστήμονας (ειδικευμένος στην ιολογία ή την λοιμωξιολογία): ενσωματώνει τις επιστημονικές γνώσεις. Μπορεί να επικεντρωθεί αξιόπιστα στον ιό.
- Ένας μαθητής σε εγκλεισμό που εργάζεται πολύ: Καταθέτει στα συναισθήματά του ως μαθητής σε εγκλεισμό που έπρεπε να προσαρμοστεί σε έναν νέο τύπο και έναν νέο ρυθμό εργασίας.
- Ένας μαθητής σε εγκλεισμό που σερφάρει σε κοινωνικά δίκτυα όλη την ημέρα: Καταθέτει στα συναισθήματά του ως μαθητής σε εγκλεισμό που δυσκολεύτηκε να προσαρμοστεί σε αυτή τη νέα μορφή εργασίας ή που είχε τεχνικά προβλήματα, ο οποίος εγκατέλειψε και πέρασε πολύ χρόνο μέσα ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ. Έτσι κατάφερε να αντιμετωπίσει τα Fake news για το Covid-19.
- Ένας δάσκαλος σε τηλεργασία: Καταθέτει τις διάφορες μεθόδους που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί για να συνεχίσει τα μαθήματα και να εξασφαλίσει «παιδαγωγική συνέχεια»
- Γονέας μαθητή: Εξηγεί την εμπειρία του ως γονέα το απόγευμα μέσω τηλεργασίας ή εργασίας έξω, καθημερινή διαχείριση, πιθανή βοήθεια με την εργασία ...
- Δημοσιογράφος (γραπτός τύπος ή τηλεόραση μέσων): Καθώς αυτή η κρίση μεταδίδεται ευρέως και καθημερινά από τα μέσα ενημέρωσης, εξηγεί τον ρόλο του στην πληροφόρηση.
- Ένα πολιτικό μέλος της κυβέρνησης (Επιλογή μαθητή: Η Πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Πρωθυπουργός κ.λπ.): τα μέτρα που ελήφθησαν, πώς ανακοινώνονται, η εφαρμογή
- Έναν Ιστορικό (εξηγεί τις πανδημίες στο πέρασμα των χρόνων, βρίσκει ομοιότητες και διαφορές)

Ο συντονιστής δημοσιογράφος υπενθυμίζει τον ορισμό μιας υγειονομικής κρίσης και παρουσιάζει γρήγορα το θέμα της συζήτησης. Υπενθυμίζει τους κανόνες της συζήτησης (μην διακόπτετε, να σέβετε τον λόγο των άλλων, μην κρίνετε...).

Ζητά από όλους να παρουσιάσουν τον εαυτό τους και να δώσουν μια γρήγορη μαρτυρία ως απάντηση στο θέμα της συζήτησης.

Εισαγωγικό ερώτημα: Ποια συμπεράσματα μπορούμε να εξαγάγουμε μέχρι σήμερα από την κρίση υγείας που συνδέεται με το Covid-19; Μπορεί κάθε εκπρόσωπος γύρω από αυτόν το τραπέζι να μας εξηγήσει το ρόλο τους; τη δράση του; το συναίσθημα του;

Λίστα ερωτήσεων που ο συντονιστής δημοσιογράφος μπορεί να θέσει στους μαθητές ανάλογα με το ρόλο τους:

- Μέλος του ΠΟΥ: Πιστεύετε ότι παίξατε καλά τον ρόλο σας σε αυτήν την κρίση; Έχουν ακολουθήσει όλες οι κυβερνήσεις τις συστάσεις σας;

- Νοσοκομειακός γιατρός: Είχατε αρκετούς πόρους για να διαχειριστείτε αυτήν την κρίση; Πώς βίωσε το προσωπικό υγειονομικής περίθαλψης αυτήν την κρίση;

- Επιστήμονας: Γιατί δεν συμφωνούν όλοι οι επιστήμονες για το Covid-19; Έρχεται σύντομα το φάρμακο;

- Ένας μαθητής που δούλεψε πολύ: Ήταν κανονικός ο ρυθμός εργασίας σας; Καταλάβατε τα μαθήματά σας; σε όλα τα θέματα; Πιστεύετε ότι αξιολογηθήκατε σωστά;

- Ένας μαθητής που έχει περάσει πολύ χρόνο στα κοινωνικά δίκτυα: γιατί δεν καταφέρατε να εργαστείτε πραγματικά; Ψάχνατε πληροφορίες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή ήταν απλά για να περάσετε το χρόνο; Έχετε ελέγξει τις πηγές των πληροφοριών που εξετάσατε;

- Ένας καθηγητής σε τηλεργασία: Νομίζετε ότι έχετε δώσει στους μαθητές σας πολύ / όχι αρκετή δουλειά; Δίνετε σημειώσεις; γιατί ναι / όχι;

- Γονέας μαθητή: μπορούσατε να βοηθήσετε το παιδί σας με την εργασία στο σπίτι;

- Δημοσιογράφος: Νομίζετε ότι έχετε ενημερώσει σωστά την κοινή γνώμη ή προωθήσατε τον φόβο μεταξύ των πολιτών μέσω των πληροφοριών που δόθηκαν;

- Ένας πολιτικός: Διαχειριστήκατε καλά την κρίση; Τι καθοδήγησε τις αποφάσεις σας; Τι θα μπορούσατε να έχετε κάνει αλλιώς.

- Ένας ιστορικός: Η γνώση της ιστορίας βοηθάει στην καλύτερη διαχείριση των επιδημιών, πανδημιών με ποιο τρόπο;

Ο συντονιστής δημοσιογράφος αμφισβητεί όλους τους ρόλους γύρω από το τραπέζι: η συζήτηση ξεκινά, οι μαθητές σε ρόλο απαντούν, αλλά οι άλλοι μαθητές μπορούν να παρέμβουν για να δώσουν τη γνώμη τους, να εκδώσουν αντιφατικές απόψεις (π.χ.: Νοσοκομειακός γιατρός και μέλος της κυβέρνησης σχετικά με τη διαμάχη των масκών, Μαθητές που έχουν βιώσει τον περιορισμό με διαφορετικό τρόπο ...)

Τέλος της συζήτησης: Ο γραμματέας υπενθυμίζει τα κύρια σημεία που τέθηκαν κατά τη συζήτηση. Συλλογικά, συνθέτουμε όλες τις απόψεις που εκφράζονται στο τραπέζι.

Βήμα 4ο: Αναστοχαστική δραστηριότητα: Το περίγραμμα του χαρακτήρα (roll on the wall) (20)'

Η τεχνική επιτρέπει στους μαθητές/-τριες να επικοινωνήσουμε το χαρακτήρα σε κλίμα ενσυναίσθησης και αναστοχασμού, χαρακτηρίζεται από κριτική στοχαστική διάθεση. Ζητά

από τους μαθητές και τις μαθήτριες να αξιολογήσουν με ευθύνη τα γεγονότα και τη στάση του χαρακτήρα και να παρέμβουν με τρόπο συμβουλευτικό²

Ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές και τις μαθήτριες να φτιάξουν σε χαρτί του μέτρου, σε φυσικό μέγεθος, το περίγραμμα του χαρακτήρα ενός νοσοκομειακού γιατρού στον καιρό της πανδημίας, και να του εκφράσουν ανάλογα τη συμπάθεια, το θαυμασμό, την κριτική, τις παρατηρήσεις τους, τις εντυπώσεις τους και γενικότερα τα συναισθήματα και τη γνώμη τους για τις αποφάσεις του, τη συμπεριφορά του και τη στάση ζωής του, στον καιρό της πανδημίας.

Μπορούν να του στείλουν μηνύματα, επιστολές, οδηγίες και συμβουλές να του απευθύνουν ευχαριστίες και ευχές.

Μπορούν να γράψουν κατευθείαν πάνω στο χαρτί ή να εναποθέσουν σε αυτό κείμενα γραμμένα σε μικρά αυτοκόλλητα χαρτάκια

Έξω από το περίγραμμα, θα μπορούσαν να του απευθύνουν ερωτήσεις για όσα δεν γνωρίζουν για την προσωπικότητα του και τι θα ήθελαν να πληροφορηθούν, για τις δύσκολες αποφάσεις, για την κούραση

Βήμα 5ο: Αξιολόγηση

Μετά από κάθε δραστηριότητα ζητούμε από τους μαθητές/-τριες να αξιολογήσουν την πορεία υλοποίησης των επιμέρους στόχων, τις δυσκολίες που ενδεχόμενα αντιμετώπισαν, τον τρόπο με τον οποίο οι ίδιοι ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν ατομικά ή στην ομάδα τους.

6^ο Εργαστήριο «Ο εμβολιασμός εναντίον του Covid-19: - Πολλαπλά κοινωνικά ζητήματα»

Πλαίσιο: Ο εμβολιασμός κατά του Covid-19 και ο τρόπος οργάνωσής του εγείρει μια σειρά ηθικών και πολιτικών και νομικών ζητημάτων που σχετίζονται με το ελευθερία, προσβασιμότητα, αλληλεγγύη, ιδιωτικότητα, δημόσια υγεία (σύνθεση, επέκταση και αναστοχασμός)

Βήμα 1ο: Αναγνώριση του προβλήματος (10')

Ο/η εκπαιδευτικός απλώνει τις 6 φωτογραφίες σε ένα θρανίο και ζητά από τους μαθητές και τις μαθήτριες να αναγνωρίσουν ποια υπαρκτά κοινωνικά ζητήματα ή αξίες προβάλλονται και αν αναγνωρίζουν σχετικές συμπεριφορές, να κάνουν συνδέσεις με τον εμβολιασμό.

Τι σημαίνει αυτή η φωτογραφία για εσάς;

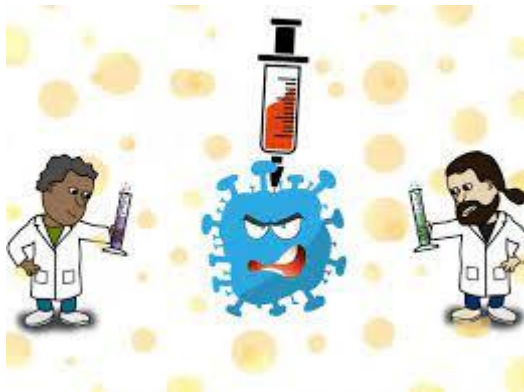
Τι συνδέσεις μπορείτε να κάνετε μεταξύ αυτού και του εμβολιασμού;

---

² Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Παιδαγωγική του Θεάτρου* (A ed., Vol. 1). Σ.Π.Παπαδόπουλος.

Εικόνα 7. Πηγή: Βικιπαίδεια

Εικόνα 8. Πηγή: https://www.alfavita.gr/ekpaideysi/341326_embolio-koronoioy-kena-sti-forma-emboliasmoy-gia-toys-ekpaideytikoys

Εικόνα 9. Πηγή: https://img.lemde.fr/2021/06/05/0/0/3874/2580/1328/0/45/0/fafdf9d_5932360-01-06.jpg.

Εικόνα 10. Πηγή: <https://www.kathimerini.gr/society/561329623/emvolia-anasfaleia-stin-teliki-eytheia-neo-dedomena-ston-dromo-gia-tin-anosia/>

Εικόνα 11. Πηγή: <https://www.vwoman.gr/noiazomai-kai-dro-ebdomada-ethelontismou-apo-to-idrima-lampraki/>

Για τον/την εκπαιδευτικό:

Πολλές από τις ομιλίες είναι αξιοποιήσιμες σε αυτήν την δραστηριότητα. Προτείνουμε στους εκπαιδευτικούς να μελετήσουν το ένθετο της εφημερίδας Καθημερινή

https://www.protovoulia21.gr/wp-content/uploads/2021/02/PROTOVOULIA_21_SYNEDRIO_REVIEW-1.pdf ή να

ανατρέξουν στις εργασίες του συνεδρίου: Ιατρική θεματική ενότητα

<https://youtu.be/8qFVALm4psI>

Καρολίνα Ακινόσογλου Η ανάγκη, τα προβλήματα και τα ηθικά διλήμματα για διενέργεια κλινικών δοκιμών στη διάρκεια της πανδημίας (σελ. 43-44)

Μανώλης Κογιεβίνας: Μια διεθνής προοπτική για τον πλανήτη, τον COVID-19 και την ανθρώπινη υγεία (σελ. 45-46)

Γιώργος Παυλάκης Ιστορική τοποθέτηση της πανδημίας Κορωνοϊού: Όλα τριγύρω αλλάξανε, ή όλα τα ίδια μένουν; (σελ. 47-48)

Αναμένουμε από τους μαθητές και τις μαθήτριες να προσεγγίσουν θέματα όπως:

1η Εικόνα • Ελευθερία εμβολίων (Λέξεις-κλειδιά: ελευθερία, επιλογή, υποχρέωση εμβολίου, διαβατήριο εμβολιασμού, κατάσταση εμβολιασμού, πρόσβαση σε υπηρεσίες, ελεύθερη κυκλοφορία, ταξίδια, εργασία

2η Εικόνα • Ιδιοκτησία του εμβολίου (Λέξεις-κλειδιά: εμπορευματοποίηση, δημόσιο αγαθό, χρηματοδότηση, προστασία, κόστος εμβολίου, ιδιοκτήτης, αγορά διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας)
3η Εικόνα • Προσβασιμότητα του εμβολίου παγκοσμίως (Λέξεις-κλειδιά: διαθεσιμότητα εμβολίων, αλληλεγγύη διεθνής, διεθνής ανταγωνισμός, δωρεάν, εξοπλισμός)
4η εικόνα: • Προσωπικά δεδομένα (Λέξεις-κλειδιά: καταγραφή δεδομένων, χρήση δεδομένα, ανωνυμοποίηση, απόρρητο, ιατρικό απόρρητο, στατιστικές)
5η Εικόνα: • Αλληλεγγύη (Λέξεις κλειδιά: δημόσια υγεία, αλληλεγγύη εμβολίων, αλτρουισμός, μεταξύ γενεών, προσωπικό του υγειονομική περίθαλψη, ευάλωτα άτομα)
6η Εικόνα: • Πόλωση Λέξεις-κλειδιά: αντίθεση, διάσπαση, ενδυνάμωση, ενοχή, ψεύτικες ειδήσεις, προτεραιότητα, ανταγωνισμός

Βήμα 2ο: Ο /η εκπαιδευτικός ζητά από την κάθε ομάδα να μελετήσει μία φωτογραφία και να οργανώσει την παρουσίαση της. Οι μαθητές/-τριες πρέπει να δουλέψουν συνεργατικά να ανταλλάξουν ιδέες με την ομάδα, να χρησιμοποιήσουν τον λόγο ή άλλη τεχνική επικοινωνίας όπως ζωγραφική, παγωμένη εικόνα, να στοχαστούν και να πάρουν αποφάσεις, να αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις. (20')

Βήμα 3ο Παρουσιάσεις στην Ολομέλεια

Η κάθε ομάδα επιλέγει το τρόπο που θα παρουσιάσει την προβληματική της εικόνας της καθώς και τις προτεινόμενες λύσεις (20)'

Προτείνονται: Δημιουργική γραφή

Θεατρικές τεχνικές (παγωμένη εικόνα ή δραματοποίηση διαλόγων)

Εικαστικές αναπαραστάσεις

7ο Εργαστήριο : «Ψυχική Υγεία και Πανδημία»

Προτείνουμε στους εκπαιδευτικούς να μελετήσουν το ένθετο της εφημερίδας Καθημερινή (Λαζαράτου, 2021) ή να ανατρέξουν στις εργασίες του συνεδρίου: Ψυχολογική Θεματική Ενότητα <https://youtu.be/CtwUCWSqYeY>

Sir Simon Wessely Ιστορία, Πανδημίες και Ψυχική Υγεία (σελ. 56-57)

Δημήτρης Πλουμπίδης Πρόληψη και θεραπευτική αντιμετώπιση ψυχικών διαταραχών στην πανδημία του COVID – 19 (σελ. 63-64)

Ελένη Λαζαράτου et al., Επιπτώσεις της απομόνωσης του COVID-19 στα παιδιά και εφήβους (σελ. 61-62)

Πλαίσιο: Οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 και των επακόλουθων μέτρων φαίνεται να είναι σημαντικές για την ψυχική υγεία των παιδιών και των εφήβων.... Η απουσία των παιδιών, για μεγάλο διάστημα, από το σχολικό περιβάλλον και τις εξωσχολικές δραστηριότητες, λειτουργεί επιβαρυντικά, καθώς η ψυχοσωματική ισορροπία περιλαμβάνει εγγενώς και την κοινωνική διάσταση.... Τα παιδιά χάνουν τη δυνατότητα στήριξης που τους προσφέρει η ομάδα συνομηλίκων, αλλά και την αίσθηση του ανήκειν, η οποία συνδέεται ευθέως με το αίσθημα ασφάλειας και δεν αντισταθμίζεται από τη διαδικτυακή επαφή.... Οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς, οφείλουν να αντισταθμίζουν την ανησυχία που βιώνει το παιδί για την υγεία προσφιλών του προσώπων, ενώ παράλληλα μπορούν να προσφέρουν στα παιδιά προοπτική για το μέλλον, εξηγώντας τους ότι ιστορικά οι επιδημίες έχουν νικηθεί, αλλά και να τους

εμφυσίσουν αισθήματα σεβασμού, ευγνωμοσύνης και εμπιστοσύνης στους επαγγελματίες υγείας.³

Βήμα 1^ο: Αδειάστε το προσωπικό σας συναισθηματικό σακίδιο

Ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/-τριες να ελαφρύνουν το βάρος των καταστάσεων που έζησαν, τις αρνητικές αναμνήσεις των εμπειριών του περιορισμού και να ετοιμαστούν για την επιστροφή στην κοινωνική ομάδα

Ο/η εκπαιδευτικός δημιουργεί ένα προστατευτικό πλαίσιο (δηλαδή την «μη υποχρεωτική» πτυχή της δραστηριότητας), όλοι/-ες θα ακούσουν αλλά δεν είναι υποχρεωμένοι/ες να μιλήσουν. Στη συνέχεια θέτει ερωτήματα που θα αναδείξουν την σύγκλιση ή την απόκλιση στις γνώμες, ως και την εκ διαμέτρου αντίθετη οπτική γωνία και ερμηνεία των καταστάσεων.

Οι μαθητές/τριες σε κύκλο καλούνται να αναστοχαστούν τους τελευταίους μήνες για μερικά λεπτά.

Ο/ η εκπαιδευτικός μοιράζει χρωματιστά αυτοκόλλητα χαρτάκια.

Σταδιακά αρχίζει να ρωτάει τους/ τις μαθητές/τριες:

Ποιο ήταν το πιο δύσκολο για σένα, στην καθημερινή σου ζωή, κατά τη διάρκεια του περιορισμού;

Τι σου έλειπε περισσότερο;

Τι ένιωθες;

Τι θα παραμείνει σε μένα μετά την κρίση COVID 19;

Τι θα ξεχάσω δύσκολα;

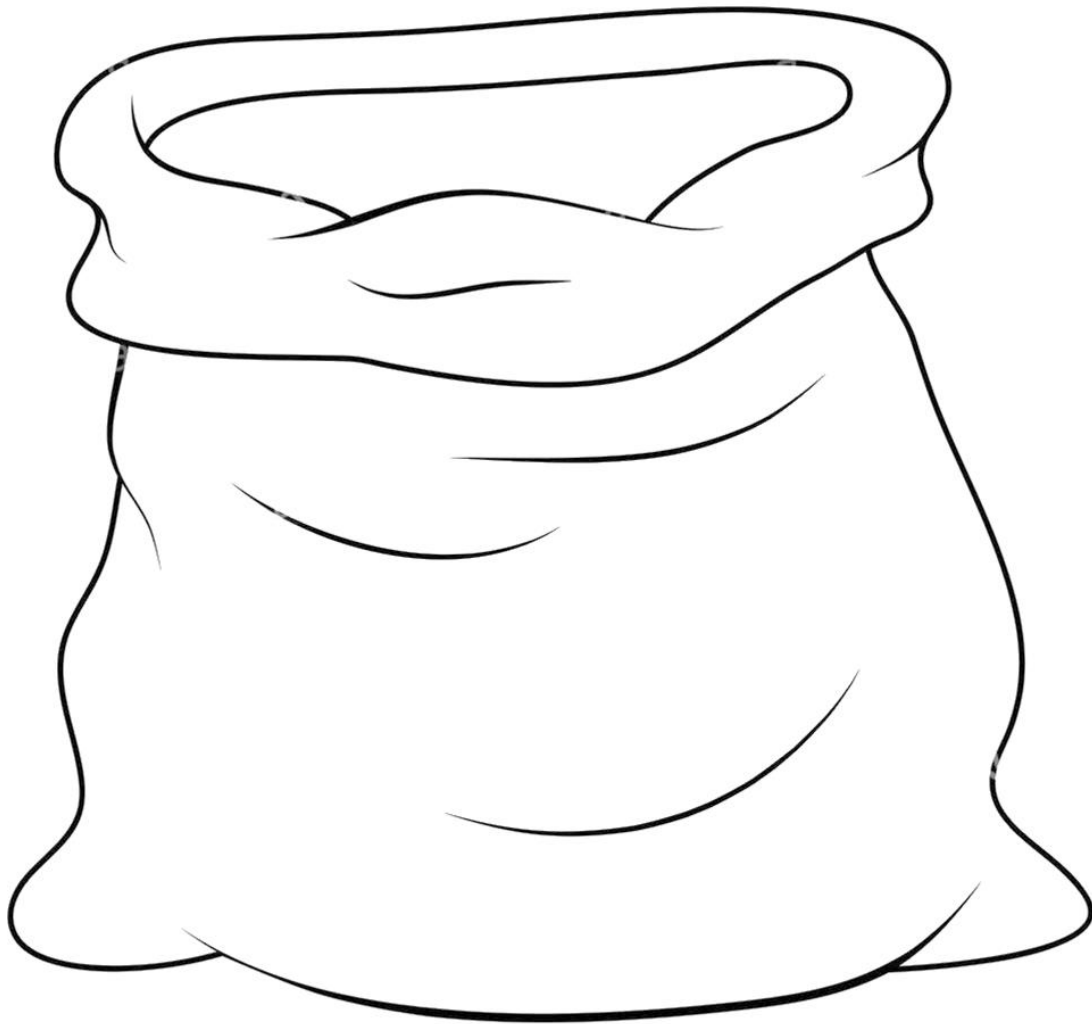
Κάθε μαθητής/-τρια αφού πάρει τον λόγο σηκώνεται και βάζει ένα «βάρος» μέσα στο σακί (μπορεί να κολλήσει ένα post-it, να γράψει μια λέξη ή να ζωγραφίσει κάτι).

Το μοίρασμα δρα ανακουφιστικά για τους συμμετέχοντες που θα θελήσουν να μιλήσουν.

Όταν μιλήσουν όλοι/ες όσοι/ες επιθυμούν μένουν λίγο σιωπηλοί για αποφόρτιση.

---

³ Ελένη Λαζαράτου et al., Επιπτώσεις της απομόνωσης του COVID-19 στα παιδιά και εφήβους (σελ. 61-62)

Βήμα 2^ο «Αλλαξε θέση εάν»

Αυτή η δραστηριότητα έχει κίνηση, ακριβώς για να αφήσει πίσω την ακινησία του αναγκαστικού περιορισμού, στοχεύει στην προώθηση των ανταλλαγών μεταξύ των μαθητών/τριών και μπορεί να συμβάλει στην αναδημιουργία ενός δεσμού μεταξύ τους. Οι μαθητές/-τριες, αν το επιθυμούν, μπορούν να πάρουν το λόγο για να μιλήσουν για τα συναισθήματά τους, τις εμπειρίες τους κατά τη διάρκεια αυτού του περιορισμού.

Ο/η εκπαιδευτικός εάν το επιθυμεί, μπορεί να συμμετάσχει στη δραστηριότητα, προκειμένου να προωθήσει την εμπιστοσύνη των μαθητών και να ενθαρρύνει την ομιλία τους.

Αρχικά, ο/η εκπαιδευτικός τακτοποιεί το χώρο της τάξης, απομακρύνει τις καρέκλες, ζητά από τους μαθητές/-τριες να σταθούν όρθιοι/ες σε κύκλο έτσι ώστε να μπορούν να κινούνται ελεύθερα στο χώρο αλλά και να βλέπουν ο ένας τον/την άλλον/η όταν μιλούν.

Οι ερωτήσεις που θα τεθούν θα αναπτυχθούν σε τρία στάδια:

1. Καθημερινές ερωτήσεις για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης και την κατανόηση των κανόνων.

2. Ερωτήσεις που σχετίζονται με τον περιορισμό και τα συναισθήματα των μαθητών κατά τη διάρκεια αυτού του περιορισμού (όχι πολλές ειδικά εάν έχει γίνει η προηγούμενη δραστηριότητα).

3. Θετικές ερωτήσεις που οδηγούν τον μαθητή στα θετικά στοιχεία αυτού του περιορισμού και ειδικά σε αυτά που δημιουργούν αποσυμπίεση.

Κατά τη διάρκεια των ερωτήσεων στους χρόνους 2 και 3, οι μαθητές/τριες εάν το επιθυμούν, μπορούν να πάρουν το λόγο για να εκφράσουν τα συναισθήματά τους και να τα μοιραστούν με τους συμμαθητές τους. Είναι επίσης σημαντικό να θυμίσετε τους κανόνες για τον σεβασμό των απόψεων όλων πριν ξεκινήσετε αυτήν τη φορά για συζήτηση.

Ενδεικτικές ερωτήσεις για μαθητές του Γυμνασίου

1 - Καθημερινές ερωτήσεις

Αλλαγή θέσης εάν:

- Είχες πρόβλημα να ξυπνήσεις σήμερα το πρωί
- Έφαγες δημητριακά για πρωινό
- Ήπιες ζεστή σοκολάτα
- Πήρες το λεωφορείο
- Ήρθες με τα πόδια ή με ποδήλατο

2 - Ερωτήσεις που σχετίζονται με περιορισμό

Αλλαγή θέσης εάν:

- Βρήκες περίπλοκη αυτήν την περίοδο εγκλεισμού
- Αντιμετώπισες δυσκολίες στην τηλεκπαίδευση
- Φοβόσουν ή είχες άγχος
- Είχες προβλήματα στον ύπνο

Κάθε μία από αυτές τις ερωτήσεις μπορεί να συζητηθεί έτσι ώστε οι μαθητές/-τριες που επιθυμούν να μπορούν να εκφράσουν τις εμπειρίες τους και να τις μοιραστούν με άλλους. Σε καμία περίπτωση ο μαθητής/-τρια δεν πρέπει να αισθάνεται υποχρεωμένος να μιλήσει.

3 - Πιο αισιόδοξες ερωτήσεις

Αλλαγή θέσης εάν:

- Ευχαριστήθηκες ύπνο
- Διάβασες ένα βιβλίο / ένα κόμικ / που σου άρεσε
- Είδες μια σειρά / μια ταινία που βρήκες εξαιρετική

- Είχες τη δυνατότητα να κάνεις μια δραστηριότητα, να συνεχίσεις ένα χόμπι που είχες εγκαταλείψει λόγω έλλειψης χρόνου
- Δοκίμασες τις δεξιότητές σου στην κουζίνα
- Ανακάλυψες τις ικανότητές σου σε ένα νέο άθλημα που ασκείται στην οικογενειακή «φούσκα» ή σε ατομική εκπαίδευση
- Ανέπτυξες ένα καλλιτεχνικό ταλέντο ή συνειδητοποίησες ότι θα μπορούσες να γράφεις ποίηση
- Είσαι χαρούμενος/η που επέστρεψες στο Σχολείο;

Όταν όλοι/-ες έχουν μετακινηθεί και μιλήσει για αυτά που τους απασχόλησαν και αυτά που τους χαροποίησαν επιστρέφουν στις καρέκλες τους και χαλαρώνουν.

Βήμα 3^ο «Παρακολουθήστε τα σύννεφα να περνούν...»

Ο/η εκπαιδευτικός έχει στόχο να ανταλλάξει απόψεις και να συζητήσει με τους μαθητές τις διαφορετικές απόψεις τους σχετικά με τον περιορισμό και να μοιραστεί μια εντύπωση των εμπειριών των μαθητών/τριών, δημιουργώντας ταυτόχρονα ένα κλίμα εμπιστοσύνης και σεβασμού για τις απόψεις όλων. Όλοι/-ες είναι ελεύθεροι να συμμετάσχουν ή όχι, να μιλήσουν αν το επιθυμούν. Εάν ένας μαθητής/-τρια δεν επιθυμεί να συμμετάσχει, θα παραμείνει στην ομάδα και θα παρακολουθήσει τη δραστηριότητα. Η ομιλία δεν είναι υποχρεωτική.

Ο/η εκπαιδευτικός, μπορεί επίσης να συμμετάσχει σε αυτήν εάν το επιθυμεί, προκειμένου να ενισχύσει το κλίμα εμπιστοσύνης και να μοιραστεί τις εμπειρίες του με τους μαθητές/-τριες.

Τόπος: Ο χώρος της τάξης με ορισμένες προσαρμογές

-Ο/η εκπαιδευτικός τοποθετεί τις καρέκλες σε κύκλο έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να συμμετέχουν ισότιμα και να μπορούν να μιλήσουν.

- μοιράζει post-it σε 5 διαφορετικά χρώματα

- έχει 5 μεγάλα φύλλα (A3 ή μεγαλύτερο), σχεδιάζει ένα μεγάλο σύννεφο ανά φύλλο.

Περιγραφή:

Ο/η εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές/-τριες να κλείσουν τα μάτια τους και να φανταστούν ότι είναι έξω, ξαπλωμένοι/ες στο γρασίδι, βλέποντας τα σύννεφα να περνούν. Βλέπουν πέντε σύννεφα (διαφορετικών σχημάτων ή μεγεθών) να περνούν

Σε κάθε σύννεφο, οι μαθητές πρέπει να τοποθετούν ένα post-it με μια λέξη ή φράση που να απαντά στην ερώτηση που θέτει το σύννεφο. Τα post-it είναι σε διαφορετικά χρώματα για κάθε σύννεφο. Έτσι, όλα τα post-it στο ίδιο σύννεφο έχουν το ίδιο χρώμα.

Ακολουθούν παραδείγματα ερωτήσεων που μπορούν να υποβληθούν για κάθε σύννεφο (μπορούν να διευθετηθούν ώστε να αντιστοιχούν στην ομάδα τάξης με την οποία πραγματοποιείται αυτή η δραστηριότητα):

1ο σύννεφο: Ποια ήταν η αντίδρασή σου στην απόφαση να κλείσουν τα σχολεία; Τις πρώτες ημέρες; Μετά;

2ο σύννεφο: Πώς ένιωσες που έπρεπε να στέλνεις SMS και να φοράς μάσκα κάθε φορά που έβγαινες από το σπίτι;

3ο σύννεφο: Σκέφτηκες κάποια στιγμή ότι αυτές οι ημέρες κάποια στιγμή θα γίνουν παρελθόν και τότε θα τις διηγείσαι στα παιδιά ή στα εγγόνια σου; Ποια θα είναι η πρώτη φράση της διηγησής σου;

4ο σύννεφο: Ποια ήταν η αγαπημένη σου δραστηριότητα κατά τον περιορισμό;

5ο σύννεφο: Πώς αισθάνθηκες όταν περάσες από την πόρτα του Σχολείου την πρώτη ημέρα μετά τον εγκλεισμό;

Οδηγίες:

Προχωράμε από σύννεφο σε σύννεφο.

Αφιερώνουμε χρόνο για σκέψη και ανά στοχασμό σε κάθε ερώτηση.

Οι ερωτήσεις αποκαλύπτονται μια μια για να μην ενοχλήσουν τους μαθητές/-τριες και να τους δώσουν χρόνο να σκεφτούν τις απαντήσεις τους.

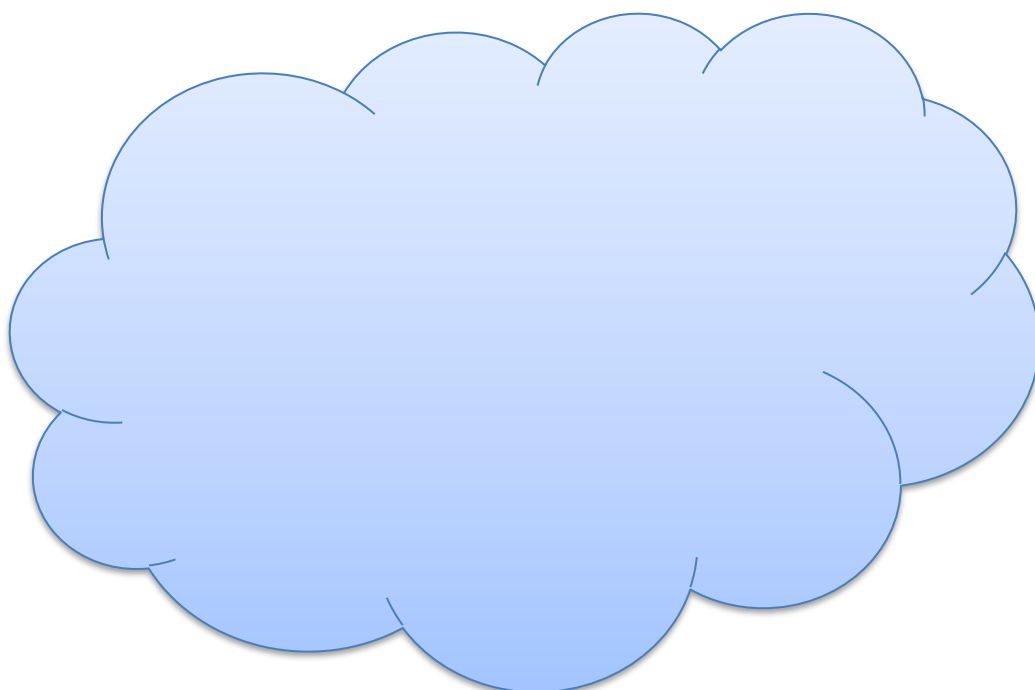
Προκειμένου να μην στιγματιστούν οι μαθητές/-τριες, προτείνουμε να σηκωθούν ταυτόχρονα για να τοποθετήσουν ένα post-it σε ένα σύννεφο και στη συνέχεια όλοι/ες να καθίσουν.

Στη συνέχεια, ο/ εκπαιδευτικός διαβάζει τις απαντήσεις που επικολλήθηκαν στο σύννεφο (χωρίς να ξέρει ποιος έχει γράψει τι).

Εάν οι μαθητές επιθυμούν να μιλήσουν έχουν την δυνατότητα, καθιστώντας ταυτόχρονα σαφές ότι οι απόψεις όλων πρέπει να γίνονται σεβαστές.

Στη συνέχεια, πηγαίνουμε στο επόμενο σύννεφο και προχωράμε με τον ίδιο τρόπο.

Τέλος, όταν περάσει το τελευταίο σύννεφο, ο εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές/-τριες ότι ήταν το τελευταίο ορατό σύννεφο στον ουρανό και ότι η δύσκολη μέρα τελειώνει. Μπορεί στο μέλλον να έρθει μια νέα δύσκολη μέρα με σύννεφα, αλλά ας μην ξεχνάμε ότι τα σύννεφα έρχονται και φεύγουν στις ζωές των ανθρώπων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Βήμα 1ο: Αξιολόγηση (Για μαθητές)

Η αξιολόγηση αφορά τη διαδικασία αλλά και το αποτέλεσμα: στο πλαίσιο αυτό ενδιαφέρει, μεταξύ άλλων, η αποτίμηση της συμμετοχής των μαθητών/τριων στη μαθησιακή διαδικασία, ο βαθμός ανταπόκρισής τους στην πορεία της εργασίας, η συνεργασία σε ομάδες, η απόκτηση νέων γνωστικών ή μεθοδολογικών δεξιοτήτων.

(Για μαθητές)

Αυτοαξιολόγηση:

Αξιολογείται από τους ίδιους τους μαθητές/-τριες η πορεία υλοποίησης των επιμέρους στόχων, οι δυσκολίες που ενδεχόμενα αντιμετωπίζουν, ο τρόπος με τον οποίο οι ίδιοι ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις που ανέλαβαν ατομικά ή στην ομάδα τους.

Διαμορφωτική αξιολόγηση:

Έμαθα.... Πληροφορήθηκα... Βελτίωσα... Ανέπτυξα... Αισθάνομαι τώρα πιο σίγουρος/η... Θα εφαρμόσω...

Βήμα 2ο: (Για μαθητές)

Τελική αξιολόγηση:

Οι συμμετέχοντες θα κληθούν να αξιολογήσουν με ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου

1. κατά πόσο διεύρυναν τις γνώσεις τους σε θέματα σχετικά με το αντικείμενο του προγράμματος
2. κατά πόσο αύξησαν την αυτοπεποίθησή τους, ένιωθαν ευχάριστα και ικανοποιήθηκαν προσωπικά κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων
3. να απαριθμήσουν τα θετικά και αρνητικά σημεία του εκπαιδευτικού υλικού
4. την αποτίμηση της συμμετοχής τους στην κάθε δραστηριότητα,
6. τη εργασία σε ομάδες, την απόκτηση νέων γνωστικών ή μεθοδολογικών αντικειμένων και νέων γνώσεων

Ως μέσο αξιολόγησης προτείνουμε την κλίμακα Likert για διατύπωση του βαθμού ικανοποίησης σχετικά με ένα καθήκον που ζητήθηκε να εκτελέσει ή μια νέα γνώση που έλαβε.

Πιο συγκεκριμένα, σε μια φόρμα google drive, στην οποία θα έχουν πρόσβαση και από τα smartphones τους, θα έχουμε μια λίστα με προτάσεις (καταφατικές ή ερωτηματικές), ο αριθμός των οποίων θα ποικίλλει από 6 ως 10.

Οι προτάσεις θα συνοδεύονται από κλειστές απαντήσεις, οι οποίες θα δίνονται με τη μορφή κλίμακας 5 βαθμίδων και θα υποδηλώνουν διαφορετικό βαθμό συμφωνίας ή ικανοποίησης.

Στη διαβάθμιση θα χρησιμοποιηθούν οι παρακάτω ομάδες επιλογών:

α) «Διαφωνώ», «Μάλλον διαφωνώ», «Μάλλον συμφωνώ», «Συμφωνώ»

β) «Καθόλου ικανοποιητικά», «Λίγο ικανοποιητικά», «Πολύ ικανοποιητικά», «Πλήρως ικανοποιητικά».

Οι προτάσεις στις οποίες αντιστοιχούν οι παραπάνω βαθμίδες, θα είναι σύντομες, σαφείς και γραμμένες σε κατανοητή γλώσσα. Επιλέξαμε αυτό το ερωτηματολόγιο , καθώς το τελικό αποτέλεσμα της αξιολόγησης προκύπτει από το βαθμό ικανοποίησης και μπορεί να ανακοινωθεί ακόμα και σε ενδιαφερόμενους που δεν είναι ειδικοί σε θέματα στατιστικής

Βήμα 3ο: Τελική αξιολόγηση (Για εκπαιδευτικούς)

Για την τελική αξιολόγηση θα μοιραστεί σε όλους ένα ερωτηματολόγιο με 10 ανοιχτές ερωτήσεις (ποιοτική, περιγραφική αξιολόγηση)

Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προγράμματος:

Εισαγωγή στο θέμα- αρχικές οδηγίες:

Θεωρητικό μέρος:

Πρωτοτυπία, καταλληλότητα και σαφήνεια των δραστηριοτήτων:

Παρουσιάσεις/Συζητήσεις στην Ολομέλεια

Κλίμα κατά την διάρκεια των δραστηριοτήτων

Βαθμός ενεργοποίησης των μαθητών/τριων

Βαθμός συνεργασίας μεταξύ συμμετεχόντων

Βαθμός συνεργασίας κατά τις ομαδικές εργασίες

Βαθμός συνεργασίας μεταξύ εμπνευστή και συμμετεχόντων

Θεματολογία των εργαστηρίων (ενδιαφέρουσα, βαρετή, κοινότυπη)

Βαθμός ευελιξίας του εκπαιδευτικού υλικού.

Βαθμός καλλιέργειας της δημιουργικότητας των συμμετεχόντων.

Παρατηρήσεις και Προτάσεις

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παραπέμπουμε στη διεύθυνση <https://padlet.com/idrymalambraki/bsgx363bhmg8mj76>.

Περαιτέρω παραπομπές:

McNeil, William. *Λαοί και Πανδημίες*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2021.

Παπαδόπουλος, Σ. (2010). *Παιδαγωγική του Θεάτρου*, Σ.Π.Παπαδόπουλος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. «Επιδημίες και κοινωνίες του παρελθόντος»

Ιστορική θεματική ενότητα : <https://youtu.be/nO3hOtzNmJE>

Εισηγητής/τρια	Έναρξη	Λήξη
Pr. Jonh R. McNeil	00.25.10	00.49.40
Κατερίνα Γαρδίκια	00.50.30	01.04.33
Γιάννης Στογιαννίδης	01.26.30	01.46.04
Θανάσης Μπαρλαγιάννης	01.46.05	02.02.30
Μαρία Μάνδουλα- Κουσουνη	02.29.26	02.41.16
Εφη Πουλάκου Ρεμπελάκου	02.42.32	03.01.43

Β. « Πανδημία, θεμελιώδη δικαιώματα και δημοκρατία - Η πρόκληση του εμβολιασμού»

Νομική Ενότητα: <https://youtu.be/D77QWe9e4Ao>

Εισηγητής/τρια	Έναρξη	Λήξη
Λίλιαν Μήτρου	00.54.20	01.09.11
Χριστίνα Ακριβοπούλου	01.31.00	02.18.39

Γ. «Πανδημία, Επιδημίες: Μια διαχρονική απειλή, μια πρόκληση για το μέλλον»

Ιατρική θεματική ενότητα <https://youtu.be/8qFVALm4psi>

Εισηγητής/τρια	Έναρξη	Λήξη
Σωτήρης Τσιόδρας	Αρχή συνεδρίας	00.13.41
Καρολίνα Ακινόσογλου	01.39.50	
Μανόλης Κογιεβίνας	02.14.14	02.39.34
Γιώργος Παυλάκης	03. 43.00	03.24.10

Δ. «Ψυχική Υγεία και Πανδημία: Εμπειρίες από Covid 19»

Ψυχολογική Θεματική Ενότητα <https://youtu.be/CtwUCWSqYeY>

Εισηγητής/τρια	Έναρξη	Λήξη
Sir Simon Wessely	01.38.52	02.28.00
Δημήτρης Πλουμπίδης	03.31.00	03.47.00
Ελένη Λαζαράτου	03. 48.03	04.04.00